

VAN VERDRUKKING NAAR DE VRIJHEID

H. SCHOUTEN

**VAN VERDRUKKING
NAAR DE VRIJHEID**

TEKENINGEN VAN JAN LUTZ

VAN VERDRUKKING NAAR DE VRIJHEID

DOOR

H. SCHOUTEN

★

G. F. CALLENBACH N.V. - UITGEVER - NIJKERK

I

IN RUSLAND

Voorwaarts!”
Dreunend komen de soldatenlaarzen op de grond neer.
„ De gebogen ruggen strekken zich, de vermoeide benen spannen zich opnieuw in, want in de verte tekenen zich de omtrekken van een groep huizen af. Daar zal 't eindpunt zijn van de lange mars van deze dag.
Zij aan zij lopen Wim Bakker en Karel Jansen, soldaten van het regiment grenadiers. Zij geven elkaar een knipoogje ten teken, dat ze blij zijn, dat het niet lang meer zal duren of ze mogen van een welverdiende rust genieten.
Als een geweldige reuzenslang beweegt het grote leger van de „kleine korporaal”, zoals keizer Napoleon werd genoemd, zich door het uitgestrekte Russische land, maar geen vijandelijk leger vertoont zich om de opmars van de invaller te keren.
De avond zal spoedig vallen en dan komt een tijd van weldadige rust na een dag vol inspanning.
De lange Karel ziet over de hoofden van de anderen heen naar de huizengroep in de verte. Hij zal blij zijn als ze eindelijk „halt” mogen houden, daar ze nog geen enkele dag zo'n lange mars gemaakt hebben als deze dag.
Napoleon had blijkbaar verwacht, dat het Russische leger aan de grenzen zou staan, maar nu dit niet het geval blijkt te zijn, gaat het zo ver mogelijk het land in om geschikte verblijfplaatsen te vinden voor de komende nacht.
Plotseling ziet Karel een rode gloed in de verte.
Ook Wim schijnt iets te merken, want hij vraagt zacht aan z'n vriend: „Wat is er?”

„'t Dorp brandt!” klinkt het terug.

Zo is het ook. De vlammen laaien hoog op en verteren de huizen, die voor 't grootste gedeelte uit hout bestaan. Dat is een teleurstelling voor de soldaten. Ze hadden gehoopt, dat ze een geschikt plekje zouden vinden om de vermoeide ledematen uit te strekken en nu ontnam de Rus hun deze gelegenheid. Gelukkig, dat de

nachten nog niet koud zijn. 't Is nog volop zomer.

Op andere plaatsen wordt de hemel rood gekleurd en wijst zo de plaats aan, waar andere dorpen in vlammen opgaan. De soldaten begrijpen de bedoeling: Czaar Alexander wil zijn tegenstander alle geschikte plaatsen ontnemen en verwoest daartoe liever de dorpen, dan die ongerept in handen van Napoleon te geven.

Steeds dichter naderen ze het dorp, waar de gloed al minder begint te worden, omdat het vuur geen voedsel meer vindt. Als eindelijk de voorste gelederen het dorp bereiken, wijzen slechts enkele verkoolde resten de plaats aan, waar te voren zich een dorp bevond.

Spoedig heeft het vermoeide leger een plek gevonden, waar het

de nacht kan doorbrengen. Bevelen klinken, schildwachten betrekken hun posten en weldra zijn de meeste grenadiers in diepe rust.

Wim Bakker is dicht bij Karel gekropen, z'n jas als een deken om zich heen. Rondom hem liggen de andere grenadiers, allen Hollanders, opgeroepen als hij om dienst te nemen in de grote Armée, leger van de machtige Franse Keizer. Hij kan de slaap nog niet vatten en denkt aan z'n ouders en de andere huisgenoten, die hij verlaten moest om naar dit vreemde land te gaan. Hij ziet vader en moeder in de kamer zitten bij het geopende raam, vader in stil gepeins, moeder druk in de weer met naai- of stopwerk. Ook Piet en Gerrie en . . . de vierjarige Marie komen hem voor de geest en hij hoort weer de grappig gebroken taal van het kleintje, dat op dit ogenblik zeker wel in haar ledikantje ligt te dromen.

Als vanzelf wordt hij dan bepaald bij het ogenblik, waarop hij afscheid van hen nam en vol tegenzin het bevel van de grote Keizer moest opvolgen.

Moeder had tranen in haar ogen en kon hem haast niet loslaten. Vader was bleek en kneep z'n lippen op elkaar om zich goed te houden.

„k Zal elke dag bidden om je behoud, Wim,” had moeder gezegd. „God alleen kan je bewaren!”

Dit brengt hem ineens tot de gedachte, dat hij nog niet gebeden heeft. Door de grote vermoedheid had hij 't vergeten! Beschaamd werkt hij zich op z'n stijve knieën en temidden van de slapende makkers zendt Wim z'n avondgebed op.

Nog enige tijd ligt hij wakker en ziet op naar de sterrenhemel boven hem. Het gesnork der slapenden dringt van alle kanten tot hem door. Ook meent hij zo nu en dan de voetstappen te horen van de schildwachten. Door heen en weer te lopen proberen zij zeker de slaap meester te blijven, de slaap, die ook zij toch zo nodig hebben na zo'n mars. Hoe blij zal zo'n schildwacht zijn als, na twee uur waken, de aflossing komt! Eerst dan kan ook hij er aan denken de welverdiende rust te gaan zoeken, rust en . . . vergetelheid.

Langzamerhand gaan ook Wims ogen dicht. Maar zijn slaap is niet rustig. Opnieuw is hij in het ouderlijk huis in Amersfoort,

te midden van de zijnen en hoort hij z'n vader uit Gods Woord lezen: „Wie in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen.”

Plotseling is dit weer weg en is 't of hij Marietje ziet. Die kleine puk loopt aan de kant van de Singel bij de Kamperbinnenpoort. Hij wil haar roepen om haar van dat gevaarlijke water weg te halen. . . . Te laat! Ze glijdt uit. . . . rolt. . . .

Met een schok is hij wakker. En dan weet hij 't weer. Hij is niet in Amersfoort, maar in 't verre Rusland om daar als soldaat van Napoleon tegen Czaar Alexander te strijden, omdat die niet buigen wil voor de macht van de „kleine korporaal”, omdat in Rusland de hand gelicht wordt met de wet, die Napoleon had uitgevaardigd om aan de Engelse handel de doodsteek toe te brengen. Czaar Alexander bekommerde zich niet om het Continentaalstelsel, waarbij aan alle landen op het vasteland van Europa verboden werd handel met Engeland te drijven. En nu zijn ze op weg om hem daartoe te dwingen. Uit bijna alle landen van Europa heeft de dwingeland soldaten bij elkaar gevoegd, tezamen een leger van meer dan een half millioen!

Napoleon, hoe wordt hij door de Franse soldaten vereerd! Bijna als een god! En. . . . 't is wonderlijk. . . . maar de meeste andere soldaten voelen hun haat, die ze hem toedragen, geheel verdwijnen, als ze hem voor zich zien. Want haten doen ze hem. En geen wonder. Heeft die overweldiger niet bijna alle volken van Europa onderworpen? Ook ons kleine Holland?

„Werdal” hoort hij plotseling een schildwacht roepen. Hij luistert. . . . Er komt geen antwoord.

„Werdal” klinkt het nog luider.

En dan. . . . een schot!

Sommige soldaten springen op, maar als gejang van een hond weerklinkt, rollen ze weer op hun warme plaatsje neer, brommend over die hond, die de oorzaak is van hun gestoorde slaap. Wim moet onwillekeurig lachen. Dat dier zou het hele regiment op de been brengen.

Dan kruipt hij wat dichtter tegen Karel aan, die van dit voorval blijkbaar niets gemerkt heeft en rustig doorslaapt.

„Zo is Karel nou,” denkt Wim. „Met geen kanon krijg je hem wakker als hij eenmaal de slaap te pakken heeft.”

Een rustige ademhaling bewijst spoedig, dat ook hij is ingeslapen.

De zon is al boven de horizont als de hoornblazer de réveille blaast.

II

NAAR MOSCOU

Steeds dieper trekt het grote leger Rusland in en overal vinden ze de steden en dorpen verwoest. De Russen laten liever alles verbrand achter, dan dat zij de indringers ook maar een enkel plekje geven, waar zij zich kunnen nestelen.

En nog steeds is er geen enkel spoor van het Russische leger te bekennen. Wel komen soms enkele kozakken op hun vlugge paardjes in zicht, maar nog voor een soldaat gelegenheid heeft een schot te lossen, zijn die alweer verdwenen. 't Lijkt soms of de grond ze heeft opgeslokt.

„'t Lijkt wel, of we geen Russisch leger zullen ontmoeten,” zegt Karel als ze de rivier de Njemen zijn overgetrokken.

„Ik vertrouw dat wegblijven der Russen niet,” meent Wim. „Als ze ons maar niet in een hinderlaag lokken.”

„Zo dom is Napoleon niet en dan is 't leger ook veel te groot om in een hinderlaag te vallen. Misschien wachten ze tot er een geschikte plaats is om een slag te beginnen.”

„Dat is mogelijk. Ik wou dat die tocht maar achter de rug was. We gaan steeds dieper het land in en als 't straks winter wordt....”

„Ha,” lacht Karel. „Praat je nu al over de winter? 't Is net zomer. Vóór die tijd zal 't toch wel afgelopen zijn.”

In de verte zien ze een paar ruiters in snelle vaart naderen. Zeker een paar soldaten, die een boodschap komen brengen voor de generaal. De een rijdt door naar het regiment, dat naast hen optrekt, de ander gaat naar de generaal en brengt het bevel van Napoleon over.

Ze zijn dicht bij de stad Smolensk en 't schijnt, dat er iets bijzonders gaande is.

Spoedig weten allen het: Het Russische leger is daar om te trachten hun de verdere opmars te beletten!

Bevelen klinken, kanonnen worden in gereedheid gebracht en 't duurt niet lang of alles is klaar voor de slag.

In de verte is het Russische leger te zien en weldra beginnen de vuurmonden te spreken.

Als twee reuzenslangen naderen de beide legers elkaar in gesloten gelederen, waarin zo nu en dan een opening ontstaat als er een kanonskogel doel treft. Weldra mengt het geknetter der geweren zich met het gebulder der kanonnen en is het gevecht in volle gang.

Hier ligt een soldaat, getroffen door een geweerkogel, daar een paard, dat onder een officier is weggeschoten, maar het gekerm der gewonden gaat verloren te midden van het krijgsumroer.

Links en rechts van Wim en Karel vallen er makkers, zij zelf strijden ongedeerd verder en zien de opengevallen plaatsen weer door anderen ingenomen.

Hoe verwoed de Russen ook vechten, de overmacht is te groot, en na enkele vergeefse aanvallen moeten ze terugtrekken om aan een algehele vernietiging te ontkomen. De tocht naar de hoofdstad kan voortgezet worden. Maar eerst wordt enige tijd rust genomen om de gewonden te verzorgen en de gesneuvelden te begraven.

Dagenlang wordt dan geen enkele Rus meer gezien. Alleen de verbrande huizen wijzen de plaats aan, waar te voren nog levende wezens geweest zijn. Eentonig verloopt de ene dag na de andere. Zouden de Russen hun mooie hoofdstad zonder slag of stoot in handen van de grote Armée geven? Zou Czaar Alexander zo gauw bukken voor de geweldenaar?

„k Geloof er niets van,” zegt Wim meermalen tot z'n makker. „We zijn er nog niet.”

In 't begin van September blijkt, dat Wim goed gedacht heeft. De Russen willen nog weer proberen de „kleine korporaal” te beletten in hun mooie hoofdstad te komen. Bij de rivier de Moskwa, waaraan ook Moscou ligt, hebben zij alles in gereedheid gebracht voor het leveren van een slag, die dan ook op 7 September ontbrandt. De Russen vechten heldhaftig, daar ze weten, dat 't om hun hoofdstad gaat. De kanonnen schieten telkens bressen in de gelederen der Fransen. De strijd gaat op en neer, nu eens wijken de Russen, dan weer de Fransen. Dan gaat op bevel van Napoleon het Hollandse huzarenregiment vooruit. In

snelle vaart jagen ze naar de Russische batterijen. Die worden tot zwijgen gebracht, maar . . . van 't dappere regiment blijken er later slechts 46 overgebleven te zijn!

De Russen moeten wijken. De macht van Napoleons leger is te groot. Maar de vele gevallen op 't slagveld bewijzen, dat de strijd bijzonder heftig is geweest.

Wim en Karel zijn weer ongedeerd uit de slag gekomen. Rondom zich hebben zij ze zien vallen, zij zijn gespaard gebleven, als door een wonder, want Wim bemerkt na afloop van 't gevecht, dat een kogel gegaan is door zijn drinkbusje, dat geheel leeggelopen is. Als hij het Karel toont, zegt die: „Die kogel heeft jou niet mogen treffen, jog.”

In stilte dankt Wim dan voor die bewaring.

Niets kan Napoleon nu nog weerhouden om naar de Russische hoofdstad te gaan. Bij aankomst blijkt de grote stad echter verlaten, de soldaten marcheren door lege straten en tussen ontuurnde woningen, waarin ze allen spoedig een plaatsje gevonden hebben.

„Wat zal er nu verder gebeuren, denk je?” vraagt Karel z'n vriend als ze rustig in een kamer bijeen zijn.

„Dat weet ik ook niet,” is 't antwoord. „Ik hoop, dat we hier niet te lang blijven, want 't wordt gauw winter en dan ben ik liever thuis dan in zo'n vreemd land. 'k Vertrouw die Russen niet. Als Czaar Alexander voor Napoleon wilde buigen, waren er wel personen geweest om met hem te onderhandelen. Nu ze de stad verlaten hebben, zullen ze zich zo gauw niet onderwerpen. Als ze dat doen wilden, hadden ze 't niet zo ver laten komen.”

„Dat denk ik ook. We zullen wel gauw bemerken wat de Keizer van plan is. 'k Vind 't een vreemd verschijnsel, dat de Russen de stad zomaar in de steek hebben gelaten. Als ze maar niet iets kwaads in 't schild voeren.”

De eerste dagen gebeurt er echter niets en kunnen de soldaten uitrusten van de vermoeienissen van de laatste tijd.

„'k Heb gehoord, dat Napoleon deze winter hier wil blijven,” vertelt een der soldaten, die bij Wim en Karel in 'tzelfde huis is. De anderen schrikken er van.

„Een hele winter hier blijven . . . Maar . . . wat wil hij dan verder?” vraagt Wim.

„Ik denk, dat hij in 't voorjaar opnieuw de Russen wil opzoeken om ze geheel tot onderwerping te dwingen,” is 't antwoord.

„Als ze ons tenminste zo lang met rust laten,” merkt Karel op.

„Dacht je dan, dat de Russen hier terug zullen komen?” wordt er gevraagd.

„We kunnen van de Kozakken van alles verwachten. Ik denk niet, dat ze ons zomaar in hun hoofdstad laten zullen. Ik wou, dat we voor de winter naar huiswaarts gingen. 't Bevalt me niets in dit vreemde land.”

Nou, dat is met de anderen ook 't geval. Hoe langer ze van huis zijn, hoe meer 't vaderland gaat trekken, vooral nu ze gelegenheid hebben er rustig aan de denken en er over te praten.

In die tijd probeerden de generaals Napoleon te bewegen zijn besluit om in Moscou te blijven te herzien. Hoe ze echter ook praatten, 't hielp niet. Napoleon had zich voorgenomen om Czaar Alexander te doen bukken en nu wilde hij van al de bezwaren, die zijn hoge officieren naar voren brachten, niets horen. Ze konden veilig in deze stad het voorjaar afwachten en daarna opnieuw het Russische leger en . . . Czaar Alexander opzoeken. Buigen *zou* die Rus! De macht van het leger was zo groot, dat aan een nederlaag zelfs niet gedacht behoefde te worden.

Als Napoleon echter geweten had wat de Russen van plan waren te doen, zou hij zich nog wel eens bedacht hebben eer hij met alle geweld z'n zin doorgedreven had. In z'n hoogmoed meende hij tot alles in staat te zijn, maar hij zou ondervinden, dat hoogmoed vóór de val komt en dat er Eén is, Die hem zou toeroepen: „Tot hiertoe en niet verder!”

III

OP DE TERUGTOCHT!

Door de Russische sneeuwvelden gaat het grote leger huiswaarts. In korte tijd is er veel veranderd!

In stilte waren er in Moscou Russen gekomen en hadden aan alle kanten de stad in brand gestoken! De meeste uit hout opgetrokken huizen hadden als fakkels gebrand en aan

blussen was niet te denken geweest. Noodgedwongen had Napoleon bevel tot de terugtocht moeten geven. En welk een terugtocht!

Van alle kanten doken telkens Kozakken op en vielen onverhoeds op het leger aan. Op hun vlugge paardjes verdwenen ze nog sneller dan ze gekomen waren als er gevaar begon te dreigen.

Een ogenblik liep Napoleon zelf gevaar om gevangen genomen of gedood te worden, toen de legergroep, waarbij hij zich be-

vond, door een grote troep Kozakken dreigde afgesneden te worden. Het regiment Hollandse grenadiers, waarbij ook Wim en Karel waren, bracht echter redding. Vol moed wierpen de dappere Hollanders zich op de vijand. Een verwoed gevecht tegen een grote overmacht ontstond. Met hun lange lansen vooruit renden de Kozakken telkens op de grenadiers in en deden er velen ter aarde vallen. Steeds dunner werden de gelederen der dapperen en 't zou met Napoleon gedaan zijn geweest, als er niet op 't laatste ogenblik versterking was gekomen. Van de dappere grenadiers waren er echter maar weinig meer over.

In 't heetst van 't gevecht is Wim z'n vrind kwijtgeraakt. Nu de vijand verdreven is, kijkt hij naar hem om. Hoe schrikt hij, als hij hem niet meer bij de overgeblevenen ziet.

Hij loopt langs de verslagenen. Daar liggen ze bij tientallen, doden en gewonden. De witte, reine sneeuw is op verschillende plaatsen rood gekleurd van 't bloed der verslagenen. Het behoud van de Keizer had veel mensenlevens gekost!

Eindelijk ziet hij Karel liggen. Dood!

Een lans was door zijn hart gegaan.

Ontroerd knielt Wim in de sneeuw en kijkt naar het bleke gezicht met de gebroken ogen. Karel zou het vaderland en z'n familie niet meer terugzien!

Moet hij z'n vrind zó achterlaten?

Een trompet doet zich horen! Verzamelen!

Een laatste blik op de dode. Dan gaat Wim zich bij de rest van z'n regiment voegen.

Donkere plekken in de witte sneeuw wijzen de plaats aan, waar de dapperen liggen, die hun bloed hebben gegeven voor het leven van een Keizer, die, om zijn machtswellust bot te vieren, het leven van duizenden daaraan opofferde.

Donkere luchten hangen boven de uitgestrekte sneeuwvelden en telkens warrelen de witte vlokjes omlaag om de dikke deken, die de aarde bedekt, nog dikker te maken. Als een grote, donkere vlek beweegt de rest van het eens zo machtige leger van Napoleon zich in de richting van de Berezina, op de voet gevolgd door het Russische leger, dat de vermoeide en verkleumde soldaten bijna geen ogenblik rust gunt.

Voorwaarts moet het, al maar voorwaarts. Wie van de kou of door moeheid niet verder kan of achteraan komt, wordt een prooi van de snelle Kozakken of slaapt voor altijd in op de sneeuwvelden en wordt overdekt door een witte deken. Zo wijzen ontelbare witte heuveltjes de weg aan, waarlangs het grote leger gegaan is.

In 't gevecht tegen de Kozakken is Wim van het overschot van z'n regiment afgedwaald en zit hij te midden van een troep Fransen, die zich in de nabijheid van Napoleon bevindt. Naast hem sjokt een jonge Franse soldaat door de sneeuw, 't hoofd gebogen en met een bleek gezicht. Een rode, opgedroogde plek op zijn schouder wijst de plaats aan, waar een kozakkenlans

hem gewond heeft. Hij weet het: achterblijven betekent ook voor hem de dood. Daarom spant hij zich tot 't uiterste in en probeert gelijke tred te houden met de anderen.

Wim ziet hoe er telkens een pijnlijke trek op het gezicht van zijn buurman komt als hij op een ongelijke plek van de grond z'n sloffende voeten stoot en er komt medelijden in z'n hart met die jonge Fransman, die wellicht evenals hij, een vader en een moeder heeft, die vol verlangen uitzien naar de komst van hun zoon. „Voorwaarts,” moedigt hij hem dan ook aan, als hij ziet, dat de krachten hem schijnen te begeven. „Voorwaarts,” want achter is de dood!

Even heeft Wim Napoleon gezien, te midden van enkele generaals. 't Hoofd gebogen staarde hij voor zich, een sombere uitdrukking op z'n gelaat. Wat zou er op dat ogenblik door 't hoofd gegaan zijn van hem, die gewond was, dat alle landen zich voor hem bogen?

Op 26 November zijn ze de Berezina genaderd. Maar er is geen brug, die overtocht geeft. In aller ijl gaan de Hollandse pontonniers aan 't werk om twee bruggen in gereedheid te brengen, één voor 't paardenvolk en één voor 't voetvolk. Tot hun hals staan sommigen in het ijskoude water en werken koortsachtig aan het tot standkomen er van. Wordt er een door de stroom of een ijsschots weggeslagen, dan neemt een ander z'n plaats in. De bruggen *moeten* klaar komen, 't koste wat 't kost! Een groot deel der Hollanders vindt dan ook de dood in 't snelstromende water. Maar de bruggen komen klaar! De overtocht kan beginnen.

Napoleon en z'n staf gaan eerst over en dan geeft hij een gedeelte der troepen, waaronder ook het 126e regiment der Hollanders, bevel de overtocht te dekken, daar in de verte de Russen naderen, die blijkbaar op dit ogenblik gewacht hebben om opnieuw een aanval te doen.

Als er een gedeelte over is, begint de achterhoede te dringen, bevreesd voor de Russen, die verwoed beginnen aan te vallen. Allen duwen en wringen om vooruit te komen. Een ieder wil zo vlug mogelijk bij de bruggen zijn om te trachten het vege lijf te bergen.

Voor de bruggen is het een gedrang van belang. De vorsten, die zich naast de bruggen bevinden, proberen zich staande te houden, maar de druk is te groot. Zij worden in het water ge-

duwd en de meesten hebben te weinig kracht overgehouden om zich te redden!

Wim heeft de brug bereikt, maar de opstuwende kracht van degenen, die achter hem aankomen is zo groot, dat hij met z'n voeten niet eens meer de brug raakt en als 't ware naar de overzijde gedragen wordt. Hij slaakt een diepe zucht als hij eindelijk weer grond onder z'n voeten voelt. Tot zijn blijdschap ziet hij, dat ook de gewonde Fransman nog bij hem is.

Onophoudelijk dreunen de kanonnen der Russen en knallen de geweren der troepen, die de overtocht moeten dekken. Daarboven uit hoort men het geschreeuw der opgejaagde soldaten, die dodelijk bevreesd zijn voor 't gevaar, dat hen van achteren bedreigt. Het gekerm der gewonden en dergenen, die hulpeloos in de Berezina drijven, wordt door dit geschreeuw overstemd. Geen enkele officier is bij machte weer orde te scheppen in dit bangstigde leger. Hun geroep gaat in 't lawaai verloren en menig officier wordt, evenals de soldaten, onder de voet gelopen.

Plotseling... een gekraak, geschreeuw, nog luider dan te voren.... Eén brug is in elkaar gestort! Het gewicht van die massa soldaten was te groot!

Met een rilling denkt Wim aan 't lot van de ongelukkigen, die op zo'n wijze hun leven moeten eindigen.... Duizenden vinden daar bij de Berezina hun graf!

Er wordt niet gewacht tot het gehele leger aan de overzijde is. 't Gaat weer voorwaarts, de besneeuwde velden over.

Het verband tussen de troepen is nu geheel verbroken. De soldaten moeten zelf maar zien hoe ze de weg vinden naar het vaderland.

Wim loopt bij de jonge Fransman. Die heeft zijn geweer al weggegooid. 't Werd hem te zwaar. Wim houdt het zijne voor alle zekerheid bij zich. Als er soms Kozakken mochten komen... of wolven....

Wat een armzalig troepje is er overgebleven van 't eens zo trotse leger. Wat een ellende heeft één man veroorzaakt! Geen wonder, dat er haat in de harten der onderdrukte volken en in die der niet-Franse soldaten is. Ook in zijn hart!

Met lome benen en voorovergebogen lichamen gaat 't verder door de witte velden. Telkens valt er een neer, versuft en uitgeput, en blijft liggen om nooit meer op te staan.

Ook de Fransman kan tegen de avond niet verder. Wim heeft hem al enige keren aangepord om vol te houden en dan ging het weer voor een tijdje wat beter, maar nu geeft hij het op en glijdt in de sneeuw.

Een ogenblik denkt Wim er aan om door te lopen. Wat kan hem zo'n onderdaan van die gehate Keizer eigenlijk schelen! Maar dan denkt hij er weer aan, dat ook deze jongen wellicht een vader of een moeder heeft, die met verlangen naar hem uitziet, dan hoort hij 't woord van de Heiland: „Hebt uwe vijanden lief, doet wel degenen die u haten.” En dan bukt hij zich en zet met veel moeite de gevallene weer op z'n voeten. Met een „volhouden” schudt hij hem wakker uit zijn verdoving en duwt hem voor zich uit.

In de verte rijst een donkere massa uit boven de witte velden. 't Is een afgebrand huis, een mooie verblijfplaats voor de komende nacht.

Wim wijst zijn metgezel er op en nu komt er een ogenblik weer vuur in de matte ogen en kracht in de vermoeide benen. 't Gaat, zo snel dat mogelijk is na zo'n vermoeiende tocht, naar de plaats, die tenminste enige beschutting biedt in de koude nacht.

Ze hebben spoedig een plaatsje gevonden. Steeds meer afgetobde vluchtelingen komen hier dekking zoeken en 't wordt op 't laatst zo vol, dat er zo nu en dan zelfs vechtpartijen ontstaan om 't bezit van een goed plaatsje.

Wim en de Fransman liggen in een beschut hoekje, dicht bij elkaar. De Fransman neemt Wims hand in de zijne en fluistert met een hese stem: „Merci, mon ami!”¹⁾

Een dankbare blik vergezelt deze woorden van de uitgeputte soldaat, die dan spoedig inslaapt.

In een andere hoek van hun schuilplaats hoort Wim een paar soldaten over de Keizer spreken. Hij kan niet alles verstaan wat ze zeggen, maar zoveel begrijpt hij wel, dat ze Napoleon gezien hebben, toen hij hen in een slee in volle vaart voorbijstoot. De verslagen Keizer heeft z'n leger in de steek gelaten!

Wim hoort haat uit hun woorden klinken en voelt die ook bij zichzelf weer oplaaien. Zo'n....

¹⁾ Dank je wel, vriend!

Maar dan gaan z'n gedachten weer naar het ogenblik terug toen hij de woorden van de Heiland hoorde.

Met een diepe zucht rolt hij zich dichtcr in z'n jas en bidt om behoud in de komende nacht. . . .

Dan is 't spoedig stil in de afgebrande woning, waardoor een koude wind van alle kanten doortocht heeft.

IV

EEN ONRUSTIGE DAG

In de timmermanswerkplaats van Jansen ruimt Piet Bakker het zaagsel en de krullen op. Hij is nog maar kortgeleden van school gegaan en daar hij timmerman wilde worden, net als Wim, heeft zijn vader hem bij zijn vriend Jansen, waar ook Wim werkzaam is geweest, in de leer gedaan.

't Bevalt hem daar best en hij doet zijn werk met lust. Alleen kan hij met de knecht van Jansen niet goed opschieten. Willem Derksz. is reeds een viertal jaren bij de baas in dienst, maar Piet mag hem niet en Jansen vertrouwt de zestienjarige knaap niet. 't Blijkt de laatste tijd meer en meer, dat 't gezin Derksz. erg Fransgezind is en Willem steekt dit niet onder stoelen of banken, maar geeft meermalen duidelijk blijk van zijn gevoelens. Daarom heeft Piets vader hem gewaarschuwd om voorzichtig te zijn en in de tegenwoordigheid van Willem niet iets over de Fransen en Napoleon te zeggen, dat verkeerde gevolgen kon hebben. En tot nu toe is hem dit wel gelukt, al hebben de woorden hem soms in z'n mond gebrand.

Als ze binnengeropen werden om een kopje koffie te komen drinken, hetgeen met 't oog op de schaarste van dat overzeese product niet alle dagen gebeurt, heeft hij opgemerkt, dat Willem altijd de kamer door loert om te zien of er ook verboden dingen te ontdekken zijn. Maar baas Jansen draagt wel zorg, dat er niets aanwezig is, dat door de overweldigcrs verboden is. Al het verbodene heeft een veilig plaatsje gekregen, waar het niet zo gemakkelijk gevonden zal worden.

Baas Jansen werkt die morgen met minder lust dan gewoonlijk.

En geen wonder, daar er een oproeping gekomen is voor Jaap, z'n tweede zoon, om soldaat te worden. Morgen moet deze zich al melden en . . . zal hij hem dan ooit terugzien?

Napoleon is na z'n terugkeer uit de Russische sneeuwvelden dadelijk begonnen met het vormen van nieuwe legers, want de vijanden laten hem niet met rust. En nu zal ook Jaap zich moeten voegen bij die nieuwe regimenten en dan spoedig ten oorlog trekken.

Onwillekeurig gaan z'n gedachten naar Karel, die nog niet is teruggekeerd van de tocht naar Rusland. Jansen heeft geen hoop meer hem nog eens terug te zien. Karel zal wel een graf gevonden hebben in die eindeloze sneeuwvelden van 't barre Rusland, evenals zoveel anderen, van wie nog niemand iets gehoord heeft. Ook Wim Bakker is niet weergekeerd van die vreselijke tocht. Zijn moeder heeft wel hoop, dat hij nog komen zal, maar hij niet. Als ze nog in leven waren, moesten ze nu toch al terug zijn. Zijn vrouw treurt nog steeds om 't verlies van Karel en nu zal Jaap hen ook verlaten. Geen wonder, dat de arme moeder geheel in de war is. Hij heeft er al eens over gedacht om Jaap niet te laten gaan en hem ergens te laten onderduiken. Met Jaap zelf heeft hij er ook over gesproken. Maar die heeft z'n hoofd geschud en gezegd: „Nee vader, dat doe ik niet. Er zou grote kans zijn, dat u dan werd weggehaald. 'k Zal gaan, vader, en me melden. Wat ik later doe, zal ik wel zien.”

Als de baas even naar binnen is, begint Willem te praten.

„Jaap moet ook soldaat worden, hè Piet?”

„Ja, dat heb ik gehoord.”

„Je zult eens zien hoe groot het leger van Napoleon weer wordt. Daar kan hij makkelijk de vijanden mee verslaan.”

Piet bijt op z'n lippen om zich in te houden. Hoe graag had hij z'n gedachten over Napoleon en de Fransen eens gezegd.

„Nou, denk jij soms van niet?” vraagt Willem als hij geen antwoord krijgt. „Er is geen enkele generaal zo goed als de Keizer. Geen enkel land kan tegen hem op.”

„En Rusland dan . . .” laat Piet zich ontvallen.

„O, ja, Rusland, maar dat kwam door de kou en de sneeuw. Maar anders . . . nee hoor, niet één is zo machtig als Napoleon.”

't Blijft even stil. Dan begint Willem weer.

„'k Heb gehoord, dat sommige jongens, die opgeroepen zijn,

zich verstoppen. Maar als ik weet waar ze zijn, ga ik 't vertellen. *Ze moeten tegen onze vijanden gaan vechten.*"

De kleuren schieten Piet uit. Nu kan hij zich niet langer goed houden.

„Dan ben jij een lelijke verrader!” zegt hij boos. „Als ik opgeroepen werd, ging ik ook niet. Denk je dat ik ging vechten voor zo'n . . .”

Hij schrikt zelf terug van 'tgeen hij wou zeggen.

„k Hoor 't al, mannetje, jij bent precies als je vader. Maar ik laat me niet uitschelden door zo'n aap als jij bent. Wat denk je well!” Een gebalde vuist wordt Piet toegestoken. Dit maakt Piet nog bozer.

„Ja, durf 't eens, lelijke Fransman, raak me eens aan!”

Piet staat al gereed om zich op z'n tegenstander te werpen. Als echter de deur opengaat en de baas verschijnt, wordt 't opeens stil. De opgeheven vuisten gaan omlaag en de twee jongens willen zich weer aan hun werk begeben.

„Wat is hier te doen?” vraagt Jansen verwonderd.

„Piet schold me uit voor „verrader”, baas, en voor „lelijke Fransman”,” begint Willem, „en dat laat ik me niet zeggen!”

Baas Jansen kijkt Piet verwijtend aan.

„Is dat waar, Piet?” vraagt hij.

Piet schaamt zich over z'n onvoorzichtigheid.

Daarom zegt hij beschaamd: „Ja, baas.”

„Ik wil niet, dat er in mijn werkplaats zo gesproken wordt, Piet. Denk daar in 't vervolg om! En jij, Willem, moet met een kleine jongen geen ruzie zoeken. Jullie kunnen wel over andere dingen praten. Hebben jullie 't begrepen?”

„Ja, baas. . . .” zegt Piet zacht. En Willem bromt ook iets dergelijks.

Wanneer de baas even later weer een poosje weg is, voegt Willem Piet nijdig toe: „Wacht maar, mannetje, ik zal jullie wel krijgen. Ik heb laatst best gezien, dat jullie in de kamer een verboden portret hebben hangen. Wacht maar eens. . . .”

Piet wordt er bleek van, maar zegt niets terug.

Als die lelijkerd het gaat aanbrenge, wordt zijn vader opgepakt. Had hij maar niet. . . .

Ja, had hij maar niet. Maar 't is gebeurd.

Als 't bijna tijd is om op te houden met werken, roept juffrouw Jansen Piet naar binnen. Hij is niet erg op z'n gemak na 't voorval met Willem.

Dan komt de baas naar de kamer.

„Ziezo, Piet. Willem is naar huis. Vertel me nu eens precies wat er vanmiddag met jullie gebeurd is.”

Piet vertelt alles eerlijk en de baas en zijn vrouw luisteren aandachtig.

„Juist wat ik dacht,” knikt de baas. „Jij moet voorzichtiger zijn, mannetje. We leven nu in een tijd, dat je niet alles mag zeggen, wat je denkt. En weet je wat het ergste is? Dat je door je drift en je onvoorzichtigheid je vader in moeilijkheden kunt brengen. Als Willem doet wat hij zei, kan dat nog kwade gevolgen hebben. Neem je van dit ogenblik af voor om je woorden eerst goed te overwegen eer je ze zegt. Ik kom vanavond wel even bij je ouders. Zeg dat maar vast en vertel ook dadelijk wat je mij nu verteld hebt.”

Dat belooft Piet. Hij begint hoe langer hoe meer te begrijpen, dat dit voorval nog wel eens kwade gevolgen kan hebben.

Dan komt Jaap binnen. Hij brengt z'n gereedschap mee, want hij heeft vandaag voor 't laatst gewerkt.

„k Zal 't straks goed in 't vet zetten, vader,” zegt hij.

„Dat is goed, Jaap. 't Kan misschien wel lange tijd duren voor je 't weer nodig hebt.”

Piet gaat weg. Hij doet langer dan anders over de korte afstand naar huis. Er liggen slechts vier woningen tussen de werkplaats en het huis van Bakker en toch doet hij er wel vijf minuten over. Komt dat van 't voorval met Willem?

't Is rustig in de voorkamer bij Bakker. Alleen vader, moeder en Gerrie zijn in de kamer. Marietje slaapt al enige tijd en Piet. . . . ligt ook al te bed. Vader heeft hem voor straf vroeg naar boven gezonden. En Piet vindt het eigenlijk een veel te lichte straf. Als vader hem in boosheid een flink pak slaag had gegeven, dan zou hij niet anders kunnen zeggen dan: „k Heb 't verdiend.”

Stel je eens voor, dat ze vader komen halen. Dan is dat *zijn* schuld. Wist hij maar iets om 't weer goed te maken. Maar dat kan niet. Hij kan toch niet aan Willem gaan vragen of hij hen niet wil verraden? Zo'n gemenerd, om zoiets te zeggen. Als de

baas niet gekomen was, zou hij hem wel eens hebben laten voelen hoe sterk z'n vuisten waren. Hij is niet bang voor die Fransoos, al is hij al zestien. Maar... dan zou hij zeker voor verrader gespeeld hebben en waren ze er misschien al geweest om huiszoeking te doen en zat vader wellicht al achter slot en grendel. En dan was 't *zijn* schuld!

Onrustig woelde hij in z'n bed. Als *dat* eens gebeurde.

Is er dan niemand, die dat verhinderen kan?

Dan weet hij 't! Ja, Eén kan dat! God de Here.

In 't donkere kamertje, dat op de Singel uitziet, knielt een angstige knaap neer en bidt om bewaring van z'n vader.

„Dus Piet heeft alles verteld,” zegt Jansen tot z'n vrind, als hij op bezoek is. „Nou, 'k had niet anders verwacht. 't Is een driftkop, maar een ronde, eerlijke jongen. 'k Mag hem wel. Liever dan die gluisperige Willem. Als ik niet voor de gevolgen vreesde, had ik hem allang ontslag gegeven. Je moet altijd op je woorden letten en acht geven, dat hij niets verdachts bespeurt. Dus je hebt zeker ook alles, wat verboden is, veilig opgeborgen?”

„Ja, dat is in orde. En wat dat dreigement van Willem betreft: Hij zal wel wijzer zijn en zich stil houden.”

„Daar moet je niet te vast op rekenen. Dat jong is niet te ver vrouwen en z'n vader nog minder. Die schijnt er al meer aan gebracht te hebben. En de gendarmen zijn er als de kippen bij om mee te pakken wat hun niet aanstaat.”

„En Jaap moet morgen ook soldaat worden, hè?” mengt juffrouw Bakker zich in 't gesprek.

„Ja, dat is dan m'n tweede, die ik moet afstaan,” klinkt 't somber. „'k Heb hem nog voorgesteld om onder te duiken, maar dat wil hij voor mij niet doen. Als ik ook hem nog moet missen...”

„Karel kan nog terugkeren, Jansen. En Jaap is nog niet weg.”

Juffrouw Bakker probeert hem moed in te spreken.

„Karel komt niet terug. 't Duurt te lang.”

„Ik heb de hoop voor Wim nog niet opgegeven,” zegt de gastvrouw. „'k Bid nog dagelijks voor hem en dan is 't net of de Here me telkens nieuwe hoop geeft.”

„Mijn vrouw hoopt ook nog. Maar ik... nee. O, ja, ik bid er ook telkens om. En toch... nee, dan moest er een wonder gebeuren.”

„De Here is toch machtig en Hij kàn wonderen doen,” is 't antwoord.

Jansen schudt het hoofd. Hij heeft geen verwachting meer.

De timmerman is nog maar een kwartiertje weg als er weer volk komt. Als Bakker open doet, ziet hij tot z'n verwondering en . . . schrik de vader van Willem Derksz. voor zich. Hij laat er echter niets van merken en nodigt de bezoeker uit om binnen te komen. Juffrouw Bakker schrikt ook, als ze ziet, wie haar man meebrengt, maar groet hem zo gewoon mogelijk, ofschoon ze inwendig met angst is vervuld.

„Ik heb nog een karweitje voor je, Bakker,” begint Derksz. als hij gezeten is. „De goot van mijn achterhuis lekt en nu had ik graag, dat je die morgen even repareerde.”

„Dat kan, Derksz., als er niets tussenkamt, hoop ik morgen de zaak in orde te brengen.”

Derksz. blijft nog een poosje praten en 't valt Bakker op, dat de bezoeker telkens de kamer rondkijkt. Hij laat er echter niets van merken en ook z'n vrouw doet heel gewoon, evenals Gerrie, die ijverig aan 't breien is.

Met een zucht sluit de loodgieter even later de deur achter Derksz..

„Zag u wel, dat Derksz. alles in de kamer zo opnam?” vraagt Gerrie als haar vader weer binnen is.

„Ja, dat karweitje is maar een voorwendsel. 'k Vertrouw 't niet. Gelukkig dat alles goed opgeborgen is.”

Bakker blaast dikke rookwolken uit z'n pijp, die de laatste tijd niet zo vaak als vroeger meer aangestoken wordt, wegens de schaarste van de tabak.

V

HUISZOEKING

Piet kan de slaap niet vatten. Hij heeft gehoord, dat baas Jansen op bezoek kwam. Het geluid van de stemmen drong door tot z'n kamertje, al kon hij niet verstaan, wat er gezegd werd. Na 't vertrek van z'n baas hoorde hij een andere bezoeker komen. Eerst begreep hij niet, wie het was,

maar toen vader hem uitliet, hoorde hij hem „Dag Derksz.” zeggen.

Dus de vader van Willem is er geweest! Wat zou die besproken hebben? Zou 't soms geweest zijn voor hem?

De onrust neemt toe. Hij kan 't in bed niet meer uithouden en gaat voor 't kleine raampje staan.

De maan is door de wolken gebroken en spreidt een zilver licht over de Singel.

Beneden hem is het water, dat onbeweeglijk het licht van de maan opvangt en terugkaatst. Aan de overzijde is 't veel donkerder door de grote kastanjabomen, die daar staan.

Er schijnt geen mens meer buiten te zijn. Tenminste. . . .

Ziet hij daar onder die ene boom niet iets bewegen? Hij kijkt scherper. . . . Ja, daar is iets. . . . Wie zal dat zijn?

Opnieuw spant Piet zich in om 't goed te zien.

En — dan schrikt hij. . . . want. . . . ja — nu ziet hij 't beter: Het zijn twee gendarmen! Ze staan nu aan de kant van de Singel en kijken over 't water. Wat moeten die daar zo laat doen?

Wacht, komt daar nog iemand aan? Ja, daar loopt iemand. . . .

Hij gaat naar de gendarmen toe!

Dat is. . . . O, de schrik slaat Piet in de benen. . . . Dat is. . . .

Derksz.! En. . . . hij gaat bij de gendarmen staan praten! Kon hij maar horen wat ze zeggen!

Zie. . . . Derksz. wijst naar hun huis! Zou hij hem zien?

Verschrikt gaat Piet wat naar achteren. Maar hij kan nog wel zien wat er gebeurt. Een der gendarmen blijft staan, de andere gaat met Derksz. in de richting van de Kamperbinnenpoort. Waar gaan die heen?

In spanning wacht hij af wat er zal gebeuren.

Daar ziet hij na enige tijd die gendarme terugkomen, alleen. Hij voegt zich weer bij z'n makker en dan kijken ze in zijn richting. Zouden ze hem toch kunnen zien?

Opnieuw gaat Piet een stap terug. Nu kan hij nog net de twee Fransen zien. Wat voeren ze toch in hun schild? En dan die Derksz. bij hem. . . .

Zou Willem dan toch. . . . ?

Een luid geklop op de buitendeur dreunt door 't huis.

Wat is dat? Piet schrikt er van en rilt op z'n benen.

Hij hoort vader naar de deur gaan en die opendoen.

Voorzichtig doet Piet het kamerdeurtje los en luistert. Vreemde stemmen klinken hem tegen, maar hij kan niemand zien, daar de trap een draai maakt en 't kamertje aan de andere zijde van de zolder ligt. Wel ziet hij enig licht, zeker van 't kleine lampje, dat vader altijd 's avonds meeneemt als er bezoek komt. Hij luistert ingespannen naar de drukte beneden. Zouden het soms....?

Weer stemmen in de gang.... gestommel op de trap....

In een wip ligt Piet onder de dekens.

Hoor, ze praten.... Hoort hij 't goed? — 't Zijn Franses!

Maar . . . dan zijn 't gendarmen, die huiszoeking doen!
De koude rillingen gaan over z'n rug. O, als ze vader eens . . .
De tranen komen in z'n ogen. Die lelijke Willem heeft dus toch
gepraat! Als hij hem hier had, hij zou hem, die lelijke verrader!
Op zolder wordt alles overhoop gehaald. Piet hoort ze telkens
iets verschuiven en openen.

„Ha, zoek maar,” denkt Piet, „je vindt toch lekker niets.”
Stil, ze komen naar zijn kamertje. Hij kruipt diep onder de
dekens.

Daar gaat de deur open en nu ziet Piet bij 't lamplicht . . . twee
gendarmen!

Ze kijken in alle hoeken, kloppen hier en daar en . . . kunnen
niets bijzonders vinden. Vader staat er bleek bij en moet ze zo nu
en dan bijlichten.

„Allez!” wenkt een der Fransen tegen Piet. Hij moet z'n bed uit!
Alles wordt op de grond gegooid en betast. Niets te vinden.
Mopperend laten ze alles liggen en gaan naar 't kamertje van
Marietje. Piet wil meegaan om te zien hoe z'n zusje 't opneemt.
Met een snauw wijst een der gendarmen hem terug en vader
beduidt hem, dat hij op z'n kamertje moet blijven.

Heel stil luistert hij naar de geluiden in 't andere kamertje. Hoe
zal Marietje zich houden?

Hoor, ze praat!

„Wat is 't, vader?” hoort hij haar vragen.

„Kom maar hier, kindje, op vaders arm. Die heren willen even
in je bedje kijken.”

Dan is 't een ogenblik stil.

„Waarom moeten die mannen in mijn bedje kijken, vader?”
vraagt Marietje dan.

„Stil maar, meisje. Zo, dicht tegen me aan.”

Na enig gestommel komen ze weer op zolder. Zou vader
Marietje nog op z'n arm hebben? Even schijnen de Fransen te
wachten. Piet durft niet te kijken, die ene keek pas zo boos!

„Slaap nu maar weer lekker, Marietje,” hoort hij vaders stem
weer. „Dag, kindje.”

„Dag, vader!”

O, vader heeft eerst weer het bedje goed gelegd. Dat mocht hij
zeker doen. Ze denken vast: Die jongen is groot genoeg om zelf
zijn bed weer op te maken.

Nog een poosje blijven de huiszoekers boven. Dan gaat het weer naar beneden. Piet waagt het op z'n tenen naar de trap te gaan. Zouden ze weggaan? En... zouden ze vader meenemen? Hij luistert scherp toe. Ja... ze gaan weer naar binnen. Ze willen zeker nog meer door elkaar halen.

Piet wacht... en wacht. O, wat duurt dat lang. Hij begint steeds meer te beven en moet zich goed houden om niet te gaan huilen, want... 't is *zijn* schuld als ze vader meenemen. Hij had...

Stil... Daar gaat de deur weer open. O, als vader...!

De gendarmen praten even met elkaar. Hij kan niet verstaan wat ze zeggen.

Zo ver mogelijk buigt hij zich over de trapleuning. Hij ziet alleen het schijnsel van het kleine lampje.

De buitendeur gaat open... Nog wat gepraat... De deur gaat dicht... en Piet hoort vader kuchen!

Als de wind zo vlug gaat hij de trap af. Vader is al in de kamer. Daar is 't een rommel van belang, maar Piet let daar niet op. Hij vliegt huilend z'n vader om de hals en roept:

„O, vader, wat gelukkig, wat gelukkig! Als ze u hadden meegenomen, was 't *mijn* schuld geweest!”

„Stil maar, Piet. Ik ben er nog. Ga daar maar eens rustig zitten.”

Vader zet hem met deze woorden op een stoel. Nu ziet hij, dat moeder huilt en dat z'n zuster ook tranen in de ogen heeft. Dat maakt, dat hij nog meer begint te huilen.

Vader staat er bleek bij. Hij wacht eerst tot Piet wat bedaard is. Dan zegt hij: „De Here heeft dit gevaar afgewend. We mogen Hem wel erg dankbaar zijn. Maar ik geloof zeker, dat Derksz. hier meer van af weet.”

„O, ja, vader. Aan de overkant van de Singel stonden ook een paar gendarmen. Ik heb ze gezien toen ik door 't raampje keek. En... Derksz. is bij die Fransen geweest, vader, ik heb 't goed gezien.”

„Is dat waar, Piet?” vraagt vader verwonderd.

„Ja, vader, hij was net hier geweest en toen ging hij naar die gendarmen. Ze stonden onder de bomen en wezen naar ons huis.”

„Dan moet dat wel waar zijn. Denk er om, Piet, dat je er met niemand over praat!”

„Nee, vader, 'k hoop nu beter op te passen. . . . Wat was die ene een zwartkijker, hè? Die andere leek me lang zo streng niet.”

„Ja, die donkere scheen me nog mee te willen nemen, maar die andere vond dat niet nodig. Ze hadden 't er in de gang over. . . . in 't Frans. . . . maar 'k begreep 't wel. 'k Mocht van die „goeie” ook 't bed van Marietje weer goed leggen en. . . . hij aaide haar nog een keer langs haar gezicht.”

„'k Heb steeds gebeden of God 't gevaar wilde afwenden,” begint moeder nu. „Hij heeft het genadig verhoord.”

„Zullen we beginnen met opruimen, moeder?” vraagt Gerrie.

„We kunnen zo toch niet blijven zitten.”

„Laten we eerst samen de Here danken,” zegt vader.

Met ontroerde stem doet vader dit. Ze zijn er allen van onder de indruk.

Piet ligt weer in bed. Hij denkt nog steeds aan de huiszoeking. Dat heeft maar weinig gescheeld of ze hadden vader gepakt. Als de Here hem niet had bewaard. . . .

Die ene gendarme was toch een aardige man. Er zijn ook nog wel „goeie” gendarmen. Als die er niet bij was geweest. . . . Hij rilt er nog van.

Maar die Derksz. is een verrader. Hij zal tegen Willem geen dingen meer zeggen, die hem boos maken, anders kon vader soms toch nog gehaald worden.

Aan de overkant zijn geen gendarmen meer. Die zijn zeker door de beide anderen gewaarschuwd. Er is gelukkig niets gevonden. . . . Anders. . . .

De ogen van Piet zijn dichtgevallen. Hij slaapt.

Beneden is alles weer opgeruimd. Vader, moeder en Gerrie kunnen eindelijk ook naar bed gaan.

„'k Zal wel even naar Piet en Marietje kijken, moeder,” stelt Gerrie voor.

„Dat is goed, hoor. Welterusten, Gerrie.”

„Welterusten, moeder. Denk maar niet te lang meer over die Fransen. Welterusten, vader.”

„Welterusten,” antwoordt vader.

Als Gerrie bij 't kamertje van Piet is, hoort ze hem dromen.

„Lelijke Willem, dat heb jij verraden! Maar ze krijgen mijn vader niet. . . . Laat je hem los! Nee, vader blijft hier!”

Onrustig woelt hij door z'n bed. De dekens zijn er half naast gevallen. Voorzichtig stopt ze Piet er onder. Zo'n jongen toch! Of hij ook bang is dat ze vader meenemen!

Marietje ligt rustig te slapen. Die kleine snoes heeft nog geen weet van de dingen.

Voorzichtig drukt ze haar kleine zus een kus op 't voorhoofd. Dan duurt 't niet lang of ze ligt ook onder de wol. Maar zo nu en dan hoort ze Piet nog. Die vecht in z'n droom zeker nog voor vader!

VI

EEN VLUCHTELING!

Het is rumoerig in de stad. Er gaan allerlei wilde geruchten. De een fluistert: „Er is opstand in 't land!” Een ander vertelt weer: „Er zijn Engelse troepen in Holland geland en de Pruisen rukken ons land binnen.” Zelfs weet er al een te vertellen, dat Napoleon dood is en dat het Franse leger op de vlucht is.

Waar deze wilde geruchten vandaan komen? Een vrachtrijder uit Utrecht is de oorzaak daarvan. Die heeft verteld, dat er in Utrecht over opstand gesproken werd en dat de soldaten al op weg waren om de opstand te bedwingen.

Als een lopend vuurtje is dat bericht door de stad gegaan. En zoals gewoonlijk weet de een er nog meer van te vertellen dan de ander.

Verstandige mensen vinden het roekeloos om nu al een opstand te beginnen. De macht van Napoleon is nog zo groot, dat deze niet anders dan kwade gevolgen kan hebben. Er zijn in ons land wel niet veel Franse soldaten meer, maar nog genoeg om een opstand bloedig te onderdrukken. En dan . . . Napoleon is met een leger op weg naar Pruisen om tegen z'n vijanden te vechten, maar hij is nog niet verslagen. Tenminste — men heeft daar nog niets van gehoord. 't Zou best mogelijk zijn, dat er reeds een beslissende slag had plaats gevonden, maar 't duurde vaak lang voor zo'n tijding uit 't buitenland bekend werd. 't Kon daarom wel . . . maar . . . wie zou de opstand moeten leiden?

Dat de ontevredenheid in 't land toeneemt, vinden ze goed, mits de opstand maar niet uitbreekt vóór het juiste ogenblik gekomen is. Er zullen toch wel bekwame mannen in 't land zijn, die op tijd daartoe het teken geven?

De omrust neemt nog toe, als er 's middags telkens afdelingen soldaten door de stad trekken en in Oostelijke richting verder gaan.

„Die gaan de Pruisen tegemoet,” wordt er al gauw gezegd. „Zie je nu wel dat 't waar is?”

Er zijn er, die proberen een praatje te maken met de soldaten, als ze in een der straten even halt houden, maar ze worden door de officieren verjaagd.

Toen Piet na afloop van z'n werk even naar de Langstraat ging, zag hij daar verscheidene jongens, die stonden te kijken of er ook meer soldaten zouden komen.

„Daar gaan er weer!” riep er opeens een en wees naar de Kamperbinnenpoort.

Ja, 't was zo. Er kwam weer een troep aan, van de Zuidsingel.

't Werd een gehol van belang. Piet draafde ook mee en was een van de eersten, die de Kampstraat bereikte.

't Was maar een kleine afdeling, er liep maar één trommelslager voor. Ze hadden al een lange mars achter de rug, want de soldaten waren vermoeid. Piet keek er eens langs. Zou er geen bekende bij zijn? 't Leken meest buitenlanders, maar je kon nooit weten.

De jongens liepen met de vermoeide soldaten mee. Ze behoefden niet eens grote stappen te nemen om gelijk te blijven. Daarvoor waren de soldatenbenen al te lang in beweging geweest.

Bij „De Roskam”, aan 't eind van de Kampstraat, werd halt gehouden. Naast de herberg was een grote schuur om paarden te stallen en wagens op te bergen. Daar gingen de soldaten in.

Piet liet ze langs zich heengaan en telde ze.

„Dag, Piet!” hoorde hij opeens zacht naast zich.

Hij keek verwonderd naar de soldaat, die dit zei, maar die nu al in de schuur was.

Even zag Piet in 't gezicht van hem, toen hij omkeek. . . . Maar dat was. . . . Keek hij wel goed? Ja, dat was. . . . Jaap, Jaap Jansen!

Er kwam een soldaat bij de ingang staan. Hij begon de jongens

weg te jagen. Toen Piet nog eens vlug een blik naar binnen wierp, meende hij Jaap weer te zien. Deze legde een vinger op z'n mond, alsof hij zeggen wilde: „Niet laten merken dat je me kent, hoor!”

Of zou hij zich vergist hebben? Was 't misschien een andere Hollander, die maar toevallig „dag Piet” had gezegd, omdat er zoveel Hollandse jongens Piet heten. . . .

Hoe langer hij er over dacht, hoe meer hij begon te twifelen. Kon hij nog maar eens dichter bij de stalling komen. Die schildwacht hield hem echter op een afstand en de andere soldaten moesten dáár blijven, waar het nogal schemerig was. Hoe jammer! Hij had zo graag zeker geweten of 't Jaap was. Dan kon hij aan Jansen dit nieuws gaan vertellen. Misschien was er dan voor de timmerman een gelegenheid om z'n zoon even te spreken.

Hij zou nog een poosje wachten. Wie weet, er mocht nog eens een gelegenheid komen. . . .

Die gelegenheid kwam echter niet. Tegen de tijd dat de avondboterham gereedgemaakt werd, ging Piet naar huis. Hij vertelde daar van de soldaten en dat hij dacht, dat Jaap Jansen er ook bij was. Maar vader meende, dat Piet zich wel vergist zou hebben, anders zou Jaap wel meer moeite gedaan hebben om te laten merken, dat hij 't was.

Piet gaat naar bed. Hij kleedt zich uit en kijkt onderwijl door het raampje. Daar ziet hij de bomen, waaronder die twee gendarmen stonden op de avond van de huiszoeking. Nu is er niemand te zien. 't Is ook niet zo helder als op die bewuste avond. Maar toch kan hij nog vaag de omtrek zien van de lange modderschuit, die aan de kant van de Singel ligt. Dat ding is aan de ene kant vastgelegd, maar de andere kant is schuin over het water gegaan, zeker door kwajongens, die er op gespeeld hebben, en reikt bijna tot aan de wal bij vaders werkplaats. Hè, als hij nu een van de ladders van vader had, die beneden onder een afdak tegen de muur hangen, en die voor z'n raampje zette, kon hij makkelijk op die boot komen.

Hij doet het raampje los en probeert nog meer te zien.

Wat is dat? Hoor eens wat een geschreeuw! Dat komt bij de

Kamperbinnenpoort vandaan. „Pang!” Ze schieten ook al. Wat gebeurt daar?

Piet buigt zich uit het raampje om beter te kunnen horen en zien.

Kijk, daar holt er een heen! 't Lijkt wel een soldaat aan 't geluid van de laarzen te horen. Wat moet die daar? Zie hem eens hollen.

O, daar links hoort hij er meer!

„Halt!” klinkt het, „halt!”

Dat is zeker voor die ene soldaat. Zou die soms....?

„Pang!”

Hè, Piet schrikt er van. Hij ziet een lichtstraal uit het vuurwapen komen. Ze schieten op die ene soldaat! Zou die gevlucht zijn?

Er zijn nu verscheidene soldaten bij elkaar. Die eerste ziet hij niet meer. Waar is die zo gauw gebleven? Als hij doorgelopen was, moest je hem daar kunnen zien of horen, want de Singel maakt een bocht en daar staan geen bomen meer.

Hoor die soldaten eens druk praten met elkaar. Ze schijnen te zoeken.

Voorzichtig doet Piet het raampje dicht en gaat er voor staan. Hij wil liever niet door die soldaten gezien worden.

Hè, die vluchteling is vast een Hollander of een soldaat uit een land, dat ook door Napoleon is onderworpen. Hij wil zeker niet voor de Keizer vechten. Of hij gelijk heeft, dat hij ontvlucht. Als ze hem nu maar niet vinden. Wat zou dat jammer zijn.

Het wordt opeens licht onder de bomen. De soldaten hebben een paar fakkels aangestoken en zoeken nu overal. Ze houden een fakkel boven het water en kijken over de rand van de Singel. Daar gaat er zelfs een op de boot en kijkt of de vluchteling daar niet is. Hij loopt naar het uiterste puntje en schijnt de afstand naar de wal te schatten. Hoofdschuddend gaat hij terug. Hij vindt de afstand zeker te groot om de sprong te wagen. Piet meent, dat het een van de hogeren is, die naast de troep had gelopen, maar hij kan 't niet duidelijk zien, daarvoor gaat 't licht van de fakkel te veel heen en weer.

Nog een poos wordt alles afgezocht. Ook in de huizen aan de andere kant van de Singel wordt een onderzoek ingesteld. Maar alles is vergeefs. Er is geen vluchteling te vinden.

Onverrichterzake gaan de soldaten eindelijk weg. Piet hoort dan beneden in de werkplaats ook leven. Daar heeft vader zeker staan kijken met moeder en Gerrie. Die zullen nu ook wel gauw naar bed gaan, want 't is intussen al aardig laat geworden.

Na zijn avondgebed ligt Piet vlug onder de dekens. Hij kruipt er diep onder, want hij is koud geworden.

Zou die vluchteling al in veiligheid zijn? Piet begrijpt niet, waar hij zo gauw gebleven is. Maar die anderen hebben hem toch lekker niet gekregen.

Als Wim vroeger ook zo had gedaan, dan was hij niet naar Rusland gegaan.

Wim . . . Zou hij nog leven? Hij is al zo lang weg. Moeder heeft nog steeds hoop, dat hij terugkomt. Ze verwacht, dat hij nog eens plotseling voor hen zal staan. Was 't maar waar! Met de gedachten aan Wim slaapt Piet eindelijk in.

VII

WIE HET WAS

Na de jacht op de vluchteling is 't stil geworden op de Singel. Alle bewoners zijn ter ruste gegaan. Uit geen enkel huis klinken meer stemmen. Het is nacht en in de stilte daarvan dringen alle geluiden veel verder door dan op de dag.

Stil ligt ook het water van de Singel. Slechts een enkel rimpeltje komt er in als een zacht windje er over gaat of als een waterrat z'n schuilplaats verlaat, op zoek naar voedsel.

Plotseling begint de boot te schommelen, 't is net of er iemand aan trekt.

Er komt een hoofd te voorschijn, een paar ogen kijken of er iets verdachts te bespeuren is. Opeens verdwijnt dat hoofd weer als er voetstappen worden gehoord en een paar gendarmen naderen. Langzaam verwijdert zich het gerucht der voetstappen en de Singel ligt weer stil.

Opnieuw komt het hoofd te voorschijn, naast de modderschuit. Een lichaam werkt zich op de rand er van en loopt in gebukte houding naar 't midden, grijpt de vaarboom, die er in ligt en begeeft zich naar 't einde. Een sprong.... een plof op de grond.... De soldaat staat bij de werkplaats van Bakker.

Op z'n hurken wacht hij even.... luistert ingespannen.... Alles is stil.

Op z'n tenen loopt hij naar de zijmuur van de werkplaats, neemt er voorzichtig een ladder af en plaatst die tegen de muur, juist bij 't raampje van Piets kamertje.

Opnieuw luistert hij.... Neen, er is niets te horen.

Dan gaat 't tegen de ladder op tot bij het raampje. De soldaat houdt z'n hand boven z'n ogen tegen het glas en gluurt naar binnen. Ja, daar ligt iemand in bed. Zal hij roepen? Of tegen het glas tikken? Het is beide gevaarlijk. In de nacht worden die geluiden zo ver gehoord.

Zijn hand gaat langs 't raampje. Dan verheldert opeens z'n gezicht. Het raampje is los! Piet heeft 't vergeten te sluiten, toen hij het die avond heeft dichtgeduwd na dat schieten op die vluchtende soldaat.

Voorzichtig maakt hij 't open. 't Is klein, maar toch groot genoeg om er door te kruipen. Ha, daar is hij al binnen! Zachtjes trekt hij het weer dicht.

Dan loopt de soldaat op het ledikant toe, pakt de slaper zacht bij z'n schouder en zegt: „Piet, word eens wakker!”

Piet broemt wat. . . . maar slaapt door.

Opnieuw schudt de soldaat aan z'n schouder, nu wat harder: „Piet, word eens wakker!”

Dan gaan de ogen van Piet open. . . . hij schrikt. . . . wat is dat? De soldaat ziet de schrik op z'n gezicht en zegt: „Piet, niet schrikken, hoor! Ik ben het, Jaap! Stil, hoor!”

Nu is Piet klaar wakker. Hij springt op en zegt blij: „Ha, ben jij het, Jaap? Fijn, dat je weggelopen bent. Maar — hoe ben je hier gekomen?”

„Dat vertel ik straks wel. Alleen dit vast. . . . 'k Ben door dat raampje geklommen met een ladder van je vader. Die staat nog tegen de muur en dat is gevaarlijk. Kun je die niet stilletjes weer op z'n plaats brengen? Maar. . . . zonder dat buiten iemand je ziet, hoor!”

„Fijn, Jaap, dat je hier bent! Ze hebben je lekker niet gekregen. Ja, 'k zal de ladder gauw weghalen. Wacht maar even.”

„Zachtjes, hoor Piet! Geen leven maken!”

Piet kan wel dansen van blijdschap. 't Is Jaap gisteren dus toch geweest! En nu is hij hier, ontsnapt! Wat zullen vader en moeder er wel van zeggen?!

Op z'n tenen gaat hij de trap af, de gang door — naar de werkplaats. De grendel is spoedig van de deur.

Hè, 't is koud buiten. Een rilling gaat over z'n rug.

Even kijken. . . . luisteren. . . . 't Is doodstil.

Vlug de hoek om. . . . Nog eens luisteren. . . . Neen, er is niets verdachts. . . .

De ladder is spoedig op z'n plaats. Nu gauw naar binnen, naar Jaap! O, wacht, eerst de grendel weer op de deur.

Voetje voor voetje gaat hij de trap op. Hè, daar kraakt die tree weer. Hij is er.

„'k Heb 'm weggeborgen, Jaap. Jog, wat ben ik blij!”

„Nou, ik ook, Piet. Maar. . . . ga nu es voorzichtig je vader vertellen dat ik er ben. Ik trek vast m'n natte laarzen en sokken uit.

Brr, dat zit koud. Kijk, de vloer is er al nat van.”

„Heb je dan in 't water gezeten?” vraagt Piet verwonderd.

„Ja, ga nu maar voorzichtig naar je vader. 'k Wacht hier zolang.”
Weer gaat Piet naar beneden. O, hij zou wel heel hard naar vader willen hollen en hem toeroepen: „Vader, Jaap is er!” Maar dat gaat niet. 't Zou te veel opschudding geven. Nee, hij moet 't heel voorzichtig aanleggen.

Zacht doet hij de deur van de slaapkamer open. Vader en moeder slapen rustig. Ze hebben niets gemerkt van 'tgeen er gebeurd is.

„Vader!” zegt hij zacht bij 't oor van de slapende. „Vader! word es wakker!”

Vader beweegt zich niet, slaapt rustig door.

Hij pakt vader aan z'n arm en trekt er aan.

„Vader, hoort u eens!”

Vaders ogen gaan open. Dan ziet hij in de schemer Piet voor zich.

„Wat doe jij hier, jongen?” vraagt hij verwonderd. „Ga naar bed toe. Je moet slapen gaan.”

„Nee, vader, hoort u es, u weet wel, dat ik gisteren meende, dat Jaap bij de soldaten was.... Nou is hij hier.... op m'n kamertje.... heus, vader, hij is ontsnapt!”

„Ach, jongen, je hebt gedroomd. Ga maar weer vlug slapen. Je maakt allen nog wakker!”

„Wat is er?” vraagt moeder opeens. Ze is ook wakker geworden.

„Och, Piet heeft gedroomd. Hij meent, dat Jaap Jansen op z'n kamertje is. Dat komt natuurlijk, omdat hij meende, dat Jaap vandaag bij die soldaten was.”

„Nee, vader -- moeder, ik droom niet. 't Is echt waar. Jaap is op mijn kamertje. Hij is door 't raampje geklommen. Nee, 'k droom niet. Gaat u maar es mee om te kijken, vader.”

„Breng hem maar naar z'n bed, vader,” zegt moeder. „Die arme jongen is geheel in de war.”

„Nee, moeder, ik ben niet in de war. Ik droom niet. Jaap is er, echt! Gaat u maar mee, vader!”

O, hij wil vader wel meetrekken. 't Duurt allemaal zo lang. Nu trekt vader eerst nog z'n broek aan. O, ook nog 't lampje aansteken!

„Kom dan toch, vader. Jaap heeft natte benen. Die is vast erg koud!”

„Kalm toch, jongen. We komen er wel.”

Hè, nu is vader eindelijk klaar. Piet popelt om naar boven te gaan. Hij loopt achter z'n vader aan en 't gaat hem veel te langzaam.

't Licht van 't lampje schijnt in 't kamertje. Vader zet grote ogen op.... want nu ziet hij.... op een stoel.... een soldaat op blote voeten — Jaap Jansen!

„Dag, Bakker!” groet Jaap lachend.

„Jaap!.... dus toch!”

Ze drukken elkaar ontroerd de hand.

„Ik dacht, dat Piet droomde en wilde hem weer in z'n bed stoppen,” zegt vader. „En nu ben je er toch!”

„Ziet u nu wel, vader, dat ik niet gedroomd heb? Jaap *is* er!” Piet is een en al opwindning.

„Je zult wel koud zijn, Jaap,” meent vader. „Laten we naar beneden gaan. Piet, trek jij je kleren aan en maak in de keuken gauw het kachelkje aan. Dan kan Jaap zich warmen. Maar.... voorzichtig! Je kunt het lampje straks wel krijgen, want in 't donker zal 't niet meevallen. Ik zal moeder op de hoogte brengen. Die is vast erg nieuwsgierig. Kom maar mee, Jaap.”

Samen gaan ze de trap af naar de slaapkamer.

VIII

WAT JAAP VERTELT

Met z'n vieren zitten ze in de keuken rondom het snorrende kachelkje: vader, moeder, Jaap Jansen en Piet.

Moeder was dadelijk aan 't werk gegaan toen ze hoorde, dat Piet niet had gedroomd, maar dat Jaap werkelijk in hun huis was. Ze had Piet een keteltje water op 't kachelkje laten zetten en had zelf de kleren van Wim opgezocht. Die moest Jaap aantrekken en nu zou niemand meer zeggen, dat daar bij de kachel een soldaat uit 't leger van Napoleon zat. De kleren pasten hem best, daar Jaap ongeveer even groot was als Wim en het snorrende kachelkje had z'n verkleumde voeten weer lekker verwarmd.

„Vertel nu eens hoe je ontsnapt bent, Jaap,” zegt vader.

„Ja, dat zal ik doen, Bakker. Hè, wat is dat kacheltje lekker warm. 'k Ben al helemaal opgeknaapt.”

„Neem eerst nog een kopje koffie, Jaap,” stelt moeder voor. „Ze is net goed. Daar word je van binnen lekker warm van.”

„Dat smaakt,” zegt Jaap, als hij het kopje heeft uitgedronken. „Nu zal ik beginnen. U zult dan meteen horen, dat 't in ons land niet zo rustig meer is als een jaar geleden.”

Dan begint Jaap: „Zoals jullie wel gehoord zult hebben, moest ik in Den Haag opkomen. Daar werd ik afgericht. Elke dag was 't maar marcheren, oefeningen doen en na een paar weken leren omgaan met 't geweer. 'k Had al een paar keer plannen gemaakt om er vandoor te gaan, maar dit wou maar niet lukken. De bewaking was zo streng, dat ik er geen kans toe zag. En toch waren er op een dag een paar verdwenen. Hoe ze dat voor elkaar hebben gekregen is me een raadsel, maar 't is ze gelukt. Natuurlijk kreeg ik daardoor nog meer lust om hun voorbeeld te volgen, maar 't toezicht was na 't deserteren van die twee nog verscherpt en 'k zag geen kans in Den Haag een poging te wagen. 'k Besloot daarom te wachten tot we een tocht zouden maken, misschien deed zich dan een gelegenheid voor.

Eergisteren kregen we plotseling bevel om ons gereed te maken voor een lange tocht. Waarheen het zou gaan kregen we niet te horen. Ha, dacht ik, nu komt er misschien wel een goede gelegenheid! 't Ging eerst in de richting van Utrecht. Onderweg behoefden we niet in de pas te lopen en ik probeerde na een rust in een van de dorpen in de achterste gelederen een plaatsje te krijgen. Of die ene Franse sergeant er erg in had, weet ik niet, maar hij ging dicht bij me lopen en bij 't passeren van voertuigen zorgde hij, dat hij de laatste was, zodat mij alle hoop, om stilletjes wat achter te blijven, werd ontnomen. Na een lange tocht kwamen we in Utrecht aan. We moesten in een herberg overnachten. Daar kreeg ik gelegenheid even met de waard te praten, even slechts, want de officier had ons verboden met burgers te spreken en daar werd streng op gelet. 'k Hoorde toen, dat er in Holland opstand was. Er waren uit Utrecht al troepen heen om er een eind aan te maken. Er broeit wat en 't volk wordt steeds ontevredener, Bakker. Als er voor Napoleon weer een tegenslag komt, zal er spoedig overal opstand uitbreken.”

„Als die opstand dan maar goed geleid wordt, Jaap. Anders

komt er niet veel van terecht. Verkeerde leiding kan zoveel bederven."

„Ja, Bakker," antwoordt Jaap. „Maar ik hoorde in Den Haag, dat daar al bekwame mannen in stilte aan 't werk zijn. . . . Maar — om verder te gaan. . . . vanmorgen gingen we opnieuw op mars. 'k Had nog steeds geen gelegenheid gevonden mijn plan uit te voeren. Telkens deed zich een nieuwe belemmering voor. 'k Zag wel, dat we in de richting van Amersfoort gingen en 'k hoopte eindelijk de kans te krijgen. Hoe dichter ik bij de stad kwam, hoe groter het verlangen naar vrijheid werd. Wat keek ik naar alle kanten of ik ook bekenden zag. Soms kwam er een dicht langs me heen, maar 'k waagde het niet iets te zeggen, daar 't me een flinke straf bezorgd zou hebben en dan was alle kans op ontvluchten voorlopig verkeken.

We gingen, nadat we de Utrechtsestraat door waren, niet door de Langstraat, maar sloegen de Zuidsingel in. Mijn hart begon sneller te kloppen. Daar zag ik al die bekende huizen van de Muurhuizen en de Singel, daar was 't water, waarop we zo vaak gevaren hadden. Toen ik de achterkant van ons huis zag, had ik er zo wel heen willen vliegen; ik keek. . . . en keek. . . . maar zag niemand. Ze waren zeker aan de voorkant van 't huis. Hier bij uw huis lag die grote modderschuit. Hè, dacht ik, daar zou ik zo wel op willen springen en dan de Muurhuizen in. Er was echter geen kans voor, 't zou me het leven gekost hebben nu 't nog zo licht was. In de Kampstraat zag ik Piet opeens bij de jongens lopen. Eerst dacht ik, dat we nog zouden doorlopen. Hoe blij was ik, dat we niet verder gingen dan „De Roskam". Bij de ingang van de stal stond Piet. Hij had geen erg in me. Toen ik langs hem liep, zei ik zacht: „Dag, Piet." Ik kon 't niet nalaten, 'k was te blij, zo'n goede bekende te zien. Toen ik eenmaal binnen was, zag ik Piet nog even staan. 'k Beduidde hem, dat hij niet moest laten merken, dat hij me kende. Ze mochten eens extra op me gaan letten en dat zou niet goed zijn."

Hier wacht Jaap even en kijkt Piet aan, die met open mond zit te luisteren.

„Je had 't zeker toch wel gemerkt, hè Piet?" vraagt hij dan.

„Jawel, Jaap, maar ik kon toch niet goed zien of jij het was, 't was zo schemerig in die stal," antwoordt Piet.

„Even later werden de jongens weggejaagd en moesten we in de

stal blijven. Ze zijn o zo bang, dat er iets met de burgers besproken wordt, zeker omdat er zoveel onrust is.

We kregen allen wat stro om op te gaan liggen. Toen 't donker was, konden we gaan slapen. Voor alle zekerheid werd er echter een Fransman aangewezen, die wacht moest houden. Na twee uur moest die een andere Fransman wekken om hem af te lossen. De Hollanders laten ze zo'n baantje nooit opknappen, bang als ze zijn voor deserteren.

'k Lag rustig op 't stro en hield me slapende. In gedachten zag ik weer die modderschuit bij uw huis. Die moest precies liggen op de plaats, waar een groot gat was in de muur van de Singel. Daar hadden we vroeger zand uitgehaald om er in te kunnen kruipen. Als we ons voorzichtig lieten zakken, konden we er gemakkelijk inkomen. Met verstoppertje spelen heb ik daar meermalen een schuilplaats gehad. Als ik daar maar kon komen, vonden ze me niet. Maar . . . dan moest ik eerst hier uit de stal zien te komen.

'k Lag dicht bij de achterdeur. 'k Had al gezien, dat er een klein deurtje in was, dat met een klink openging. Van de plaats achter de stal kon ik dan op de Kampstraat komen en . . . ik was vrij!

De schildwacht zat of stond bij de grote deur aan de voorkant. 't Was zo donker, dat ik dat niet zien kon. 'k Hield me een poos slapende en wachtte tot alles in rust was. Dat duurde niet zo erg lang, want ze waren allen vermoeid van de mars. Aan alle kanten hoorde ik luid gesnork. De tijd van handelen was gekomen!

Voorzichtig kroop ik naar de achterdeur. Even raakte ik een soldaat aan, die brommend weer doorsliep. 'k Lag een ogenblik doodstil en luisterde scherp. De schildwacht scheen niets gemerkt te hebben.

Op handen en voeten ging 't verder. Daar was ik bij de deur. 'k Ging zachtjes staan en voelde naar de klink. Hal daar had ik 'm te pakken! Nu opgepast, om geen leven te maken! Daar was de deur open! Ik glipte er door en duwde deze zacht weer dicht, maar blijkbaar nog niet zacht genoeg, want de schildwacht riep opeens: „Werda!” en daarmee wekte hij verschillende soldaten. 'k Zette het dadelijk op een lopen en hoorde aan 't geschreeuw achter me, dat ik achtervolgd werd. 'k Geloof, dat ik nog nooit zo hard gelopen heb. Een paar keer hoorde ik ze schieten en

„halt” roepen, maar daar stoorde ik me niet aan. Toen ik eenmaal onder de bomen bij de schuit was, liep ik naar de kant en liet me naast de schuit in 't water zakken. Ik voelde. . . . ja, daar had ik 't gat! In een wip zat ik er in en hield me doodstil. Op de Singel hoorde ik 't rumoer nader komen. Even scheen 't, dat ze door zouden lopen, maar spoedig merkte ik, dat ze in de gaten hadden, dat ik niet verder was gegaan. 'k Hoorde ze praten en toen begreep ik 't. Van de andere kant was een gendarme gekomen en die had ze daarover ingelicht. Ze zochten overal, kwamen zelfs op de schuit, maar hadden geen erg in m'n mooie schuilplaats achter de kop van de schuit.”

„Die had ik ook niet gezien, Jaap,” valt Piet hem in de rede. „'k Zag ze wel zoeken met de fakkels en heb ze ook horen schieten, maar 'k wist niet waar je was.”

„God heeft je daar bewaard, Jaap,” zegt Bakker.

„O, ja, Bakker. 'k Heb in stilte gebeden of de Here me bewaren wilde en God heeft me bewaard.”

„Vertel eens verder, Jaap,” dringt Piet aan, die nieuwsgierig is om nog meer te horen.

„De rest is gauw verteld. Toen alles rustig was, ben ik op de

schuif geklommen en met de vaarboom aan deze kant gesprongen. De ladders wist ik wel te hangen en zo ben ik in 't kamertje van Piet gekomen. 't Raampje was los, dus gaf dat geen moeite. 'k Ben niet aan uw slaapkamerraam gekomen, Bakker, omdat ik bang was, dat ik daardoor de bureu zou wekken."

„Je bent nu vrij, Jaap, maar je kunt hier niet blijven. Dat zou te gevaarlijk zijn. We hebben al huiszoeking gehad." En dan vertelt Bakker wat er heeft plaats gehad.

„Nee, Bakker, ik weet wel een plekje, waar ze me niet zo gauw zullen zoeken. Ik wil echter eerst mijn ouders gaan opzoeken. Als ik maar één dag hier kan zijn is 't genoeg. Morgenavond kan ik dan bij m'n ouders afscheid gaan nemen, natuurlijk als 't donker is. Als u dan van te voren mijn vader vast op de hoogte brengt, schrikken ze niet zo als ze me zien."

„Je zult je hier in huis schuil moeten houden, Jaap. Marietje mag je niet zien. Die kleine meid zou soms te veel gaan babbelen en dat is te gevaarlijk. Als je morgen en de rest van deze nacht op de logeerkamer blijft, merkt ze er niets van. Maar . . . ik geloof, dat we nu eens proberen moeten of we de slaap kunnen vatten. De nacht is toch al niet lang meer."

Zo wordt besloten en dan is spoedig de rust in 't huis weer-gekeerd.

IX

NIEUWS VAN WIM

Het is nog vroeg in de morgen. Piet is al beneden. Hij moet op tijd bij z'n baas zijn. Gerrie heeft moeder geholpen om 't ontbijt klaar te maken. Voor alle zekerheid is haar verteld wat er die nacht gebeurd is. Vader brengt de boterham voor Jaap naar boven. Als hij merkt, dat Jaap nog slaapt, gaat hij weer naar beneden.

„Jaap is nog niet wakker," zegt hij bij z'n binnenkomst.

„Die is natuurlijk oververmoeid geweest van de inspanning," zegt moeder. „Laat hem maar rustig liggen. Dan duurt de dag niet zo lang."

„k Zal hem een boek geven, dan heeft hij wat te doen,” meent vader.

„We zullen Marietje straks beneden houden. Ze mocht anders eens de logeerkamer opgaan. Probeer haar maar hier bezig te houden, Gerrie.”

„Ja, moeder,” antwoordt Gerrie. „Die kleine rakker heeft zo gauw iets in de gaten.”

Als vader een paar uur in de werkplaats is geweest, is Marietje al op. Ze speelt rustig met een pop.

„Dag, vader,” klinkt 't blij als ze de binnenkomende ziet.

Vader neemt haar in z'n armen en knuffelt z'n jongste even. Met een „Speel jij maar zoet, Marietje”, zet hij haar weer neer en loopt naar 't keukentje om de boterham en een glas melk voor Jaap te halen. Zonder dat Marietje er erg in heeft, gaat hij er mee naar boven.

Jaap is al op en zit aangekleed naast 't bed.

„Goeiemorgen, Jaap, goed geslapen?” begroet vader hem.

„Goeiemorgen, Bakker. Ja, ik ben helemaal opgeknaapt.”

„Hier heb ik je ontbijt, Jaap. Je zult er wel zin in hebben.”

„Ja, 't zal me wel smaken. k Heb lang geslapen, heb ik wel gemerkt. k Hoorde de toren tenminste tien uur slaan. Maar... hebt u even de tijd, Bakker? k Wilde u nog iets vertellen. Eerst had ik het vannacht al willen doen, maar k vond 't beter het alleen aan u te vertellen.”

Ja, Bakker heeft nog wel de tijd. Hij gaat zitten en is nieuwsgierig te horen wat Jaap zeggen zal.

„Er was bij onze afdeling een jonge Franse soldaat. Die kwam bij ons, kort voor we uit Den Haag zijn vertrokken. Daar hij naast me kwam te liggen, heb ik nogal eens met hem gepraat. Hij vertelde, dat hij de tocht naar Rusland had meegemaakt en zeker omgekomen zou zijn, als hij niet geholpen was door een Hollander. Daar ook Karel en uw Wim nog niet zijn teruggekeerd, vroeg ik hem natuurlijk of hij wist waar die Hollander vandaan kwam. Toen hij Amersfoort noemde, vroeg ik natuurlijk verder en toen zei hij, dat hij Wim Bakker heette. Hij beschreef precies hoe hij er uit zag en dat klopte met het uiterlijk van Wim. Ze waren lange tijd bij elkaar gebleven en door de goede zorgen van Wim had hij het leven mogen behouden. In Duitsland was Wim echter ziek geworden en bij een Duitse boer

had hij hem moeten achterlaten. Die Fransman hoopte, dat Wim nog leefde en dat hij hem nog weer eens zou ontmoeten om hem opnieuw te danken voor z'n goede hulp. Ik vertelde hem, dat ik Wim goed kende, maar dat hij vermoedelijk nog niet was weer-gekeerd. 'k Vroeg of hij dacht, dat Wim soms aan z'n ziekte gestorven was. Hij meende, dat 't niet zo erg was en dacht, dat Wim nog wel terugkomen kon. Als ik iets van hem hoorde, moest ik het hem laten weten en als ik Wim toevallig ontmoette, moest ik vooral de groeten doen van François Lebrun. Meer ben ik niet te weten gekomen. Van Karel wist hij niets. Toen hij Wim ontmoette, was er geen andere Hollander bij hem."

Bakker wordt beurtelings bleek en rood.

„Dus . . . er is nog kans, dat Wim leeft!” brengt hij er met moeite uit. „Als dat eens waar was!”

„'k Weet natuurlijk niet vast of Wim nog leeft en daarom vertel ik het u maar alleen. Uw vrouw mocht soms te vast menen dat 't zo is en dan zou de teleurstelling zoveel te groter zijn.”

„Je hebt verstandig gehandeld, Jaap. 'k Ben blij, dat ik 't weet. Ik had geen hoop meer, maar nu is er nog kans. 'k Zal 't voor m'n vrouw nog stilhouden. O, als dat nog eens mocht gebeuren, dat we Wim terugzagen!”

In gedachten staart Bakker voor zich uit. Jaap laat hem een poosje aan zichzelf over, daar hij ziet, dat zijn verhaal hem heeft aangegrepen.

Met een diepe zucht herstelt Bakker zich weer.

„'k Zal je een paar boeken brengen, Jaap. Dan verveel je je niet zo. 'k Ga ook even naar je vader om hem op de hoogte te stellen van je komst. Wat zal die opkijken! Nou, Jaap, eet smakelijk. 'k Breng je nog even de boeken, hoor!”

Op weg naar Jansen bedenkt Bakker hoe hij daar zijn boodschap zal doen. Hij hoort in de verte tromgeroffel. Daar gaat zeker al weer een troep soldaten naar 't Oosten. Wanneer zal er toch eens een einde komen aan dat vreselijke bloedvergieten? Als het zo doorgaat, is er spoedig geen enkele jongeman in 't land over. Hoevelen zijn er al niet opgeofferd voor de hoogmoed van één mens. God straft ons land en ons volk zwaar . . .

Daar is hij al bij 't huis van Jansen. Hij stapt de werkplaats in, waar ook de baas aan 't werk is.

„Dag, Jansen, kan ik je even spreken?” vraagt hij dadelijk.

„Hé, Bakker, je bent al vroeg hier. . . . Kom maar naar binnen, de vrouw is er ook.”

Eerst praten ze over werkzaamheden, maar Bakker brengt langzamerhand 't gesprek op de doortrekkende soldaten.

„Weten jullie, wie er ook bij was?” vraagt hij dan. „Jaap. . . .!”

„Is dat waar!” roepen Jansen en z'n vrouw gelijk uit.

„Ja, hij was er bij. Die troep is gisteravond in „De Roskam” aangekomen. 't Was een hele drukte op de Zuidsingel. Er was een Hollander ontsnapt. Ze hebben nog een paar keer op de deserteur geschoten, maar hem niet geraakt.”

„Hebben ze hem nog gekregen?” vraagt Jansen.

„Nee, gelukkig niet, want dan had het hem z'n leven gekost. Hij is de dans ontsprongen en heeft kans gezien ongemerkt bij ons in huis te komen. Daar is hij nu nog. Zijn uniform heeft hij verwisseld voor een pak van onze Wim. Die soldatenkleren heb ik natuurlijk goed weggeborgen. En. . . . en. . . . nou zou die jongen vanavond graag z'n vader en moeder willen spreken voor hij een veilig plekje gaat opzoeken. . . .”

„Dan is. . . . dan is 't onze Jaap!” vraagt juffrouw Jansen gejaagd. En ook Jansen zegt: „Is 't Jaap, Bakker?”

„Ja, 't is Jaap en hij verlangt er naar om hier te komen. Bij ons kan hij niet blijven, met 't oog op Marietje. Hij wist echter wel een goed plekje om zich voor de Fransen schuil te houden. Als 't vanavond rustig is, komt hij hier.”

„Zo'n jongen toch,” zegt juffrouw Jansen. „'t Had hem wel 't leven kunnen kosten. Gelukkig, dat hij nu vrij is. Laat hij vooral voorzichtig zijn. Hoe is hij toch wel ontsnapt, Bakker?”

„Dat zal ik even vertellen.”

In 't kort verhaalt hij dan wat hij van Jaap hierover gehoord heeft. Onder 't vertellen komt er zo nu en dan een uitdrukking van schrik op 't gezicht van juffrouw Jansen. Als Bakker alles gezegd heeft, merkt Jansen blij op: „God heeft onze jongen gespaard!” Zijn vrouw knikt en voegt er aan toe: „Daar mogen we Hem wel voor danken!”

De ouders raken niet uitgepraat over het blijde nieuws.

„Laat die knecht van je maar niets merken,” zegt Bakker na een poosje. „Dat is een gevaarlijk mannetje.”

„Heb daar maar geen zorg over. Hij zal niets merken. Maar . . . wist Piet er niets van?”

Bakker lacht.

„Jawel, maar ik had hem 't zwijgen opgelegd en daar heeft hij goed aan gedacht, beter dan de vorige maal.”

„Zo'n rakker! Hij lachte vanmorgen al zo eigenaardig. Nu weet ik waarom hij 't deed.”

„Is de verhouding met Willem op 't ogenblik nogal goed?” vraagt Bakker.

„Och, Piet zegt niet meer dan hoog nodig is. 'k Denk wel, dat Willem de langste tijd hier geweest is. Hij schijnt een andere baas te zoeken.”

„Nou, die baas is er gelukkig mee. 't Beste is, dat hij bij iemand komt, die net is als hij. Voor jou en voor Piet zal 't een groot gemak zijn als hij weg is. 'k Zou niet graag altijd zo'n knecht bij me hebben.”

Dat begrijpt Jansen goed. Als hij 't van te voren had geweten, zou hij hem ook niet genomen hebben. 't Is altijd: Pas op je woorden. En dat valt niet mee.

Als Bakker vertrekt, doet Willem net of hij iets op de grond aan 't zoeken is. . . .

Piet merkt 't wel en denkt: Dat is je kwade geweten, mannetje! Wanneer de baas hem even aankijkt, geeft Piet lachend een knipoogje.

X

DE MARSKRAMER

Op de weg van Voorthuizen naar Amersfoort loopt een marskramer. Een ruwe baard bedekt het grootste gedeelte van zijn gezicht, terwijl een oude, versleten hoed maar nauwelijks aan een paar blauwe ogen gelegenheid geeft er onder door te kijken. Zijn kleren zien er haveloos uit en zijn schoenen vertonen duidelijk de sporen, dat er wel geen

schoenmaker gevonden zal worden, die ze nog eens zal herstellen. Met een paar riemen is z'n mars op z'n rug bevestigd en die schijnt wel erg zwaar te zijn, want hij loopt wat voorover, blijkbaar om zo voldoende tegenwicht aan het vrachtje te geven. De zon schijnt fel en al staan er aan weerszijden van de weg hoge bomen, toch is 't in de schaduw daarvan nog zo warm, dat de marskramer zo nu en dan een grote, rode zakdoek te voorschijn haalt om z'n bezwete gezicht af te vegen. Ondanks die hitte stapt hij flink voort. . . . tenminste. . . . als hij op een gedeelte van de weg komt, waar geen huizen staan en. . . . als er niemand in de nabijheid is. Anders trekt hij met z'n ene been en schijnt erg moeilijk te lopen. Zo nu en dan strompelt hij naar een boerderij, die niet al te ver van de weg staat en vraagt dan of er ook iets nodig is van de koopman: garen, band, spelden, naalden, spiegeltjes, kammen. . . . Soms verkoopt hij iets, maar dikwijls komt 't voor, dat hij niet eens z'n mars behoeft te openen. De mensen hebben de schrik te pakken van vreemd volk en deze marskramer is een onbekende voor hen.

Een enkele maal vraagt de vreemde marskramer om drinken of een boterham, maar hij doet dit alleen dáár, waar hij denkt, dat men 't niet zal weigeren.

In de verte nadert een troepje soldaten. Nauwelijks heeft hij hen gezien of hij strompelt een pad in, dat naar een grote boerderij leidt.

Op z'n kloppen verschijnt een grote, blozende boer.

„Dag, baas, is er nog iets nodig?” vraagt de koopman en draait dan het gewone rijtje van z'n artikelen weer af.

„Kom er maar in, koopman,” is 't antwoord. „k Zie daar op de weg weer soldaten gaan en ze mochten je eens je mars afnemen. 't Is onveilig langs de wegen de laatste tijd.”

„Graag, baas,” is 't antwoord en hij strompelt naar binnen, waar de boerin en een meid bij de tafel zitten. Met een „ga maar zitten, koopman” krijgt hij een stoel. Hij plaatst de mars naast zich en vraagt weer of er iets nodig is.

Ja, de vrouw kan nog wel wat gebruiken en daar de koopman niet erg duur is, verdwijnt er heel wat uit de mars naar de tafel.

„Lust je een glas melk?” vraagt de boerin als ze genoeg gekocht heeft.

„Graag, vrouw, want 't is warm aan de weg.”

Er staat spoedig een fris glas melk voor de vreemde.

„Dat smaakt, vrouw,” zegt deze als hij gedronken heeft.

„Ben je nog veel soldatenvolk tegengekomen?” vraagt de boer.

„Nee, niet zo erg veel. Zo nu en dan maar een klein troepje. Ik Ben ze telkens ontlopen, want ze mochten een arme man eens al z'n spulletjes afnemen. Dat volk ziet tegenwoordig niet zo precies meer.”

„Dat hebben we hier ook ondervonden,” bromt de boer. „Ze zijn een paar weken geleden hier ook aan de gang geweest. De hele kelder hebben ze leeggehaald. M'n knecht probeerde 't nog te verhinderen, maar ze sloegen hem tegen de grond, die schavuiten. De stakker ligt er nog van te bed. Ze hadden ons allen in de kamer opgesloten en een soldaat met z'n geweer stond er voor. De knecht was op de deel aan 't werk en merkte, dat er iets aan de hand was. De deugnieten wilden juist in de kelder gaan, toen hij verscheen. Natuurlijk trachtte hij dit te verhinderen, die goeie Klaas. Je hoorde al hoe slecht hem dit bekomen is. Wanneer zullen we toch eens van al die ellende verlost worden?”

„Ik Geloof, dat we niet zo erg lang meer behoeven te wachten, baas,” meent de koopman. „Als we een jaar verder zijn, geloof ik, dat 't er anders voor zal staan dan nu.”

„Dat hoop ik,” zucht de boerin. „Je leven is elk ogenblik in gevaar. Dat zie je aan Klaas.”

„Zou er weer gauw in Duitsland gevochten worden?” vraagt de boer. „Jij bent zoveel aan de weg en hoort meer dan wij.”

„Ik heb gehoord, dat ze al druk aan de gang zijn. Ze zullen die Napoleon nog wel eens krijgen. In Rusland is 't verkeerd gegaan met hem, in Duitsland zullen ze hem ook wel weten te vinden.”

„Kwam er toch maar vrede en vrijheid,” zucht de boerin weer.

„Hoeveel vaders en moeders hebben al een kind moeten afstaan om dat nooit terug te zien! Wij hebben helaas geen kinderen, maar ik kan me goed voorstellen wat het voor de ouders moet zijn. En dan nog wel voor een vreemde Keizer!”

„Er komt steeds meer ontevredenheid onder ons volk,” begint de marskramer weer. „Hier en daar is er al opstand geweest. Dat was nog te vroeg. Er moet gewacht worden tot de tijd rijp is en dan. . . ja, dan laat ik m'n mars in de steek en ga meehelpen om ons volk vrij te maken!”

„Ik Ben ook geen jonge kerel meer,” zegt de boer met schitte-

rende ogen, „maar als 't nodig is. . . . ze kunnen op mij ook rekenen. Voor 't vaderland moeten we 't over hebben.”

„Voor 't vaderland, de vrijheid en. . . . Oranje,” voegt de koopman er aan toe.

„Juist,” antwoordt de boerin. „Als we weer vrij mogen worden, dan moet er ook een Oranjevorst zijn. Holland en Oranje horen bij elkaar.”

„Zijn er hier onder de boeren nog veel Fransgezinden?” vraagt de koopman.

„'k Zou er niet één weten,” meent de boer. „Alleen in Hoevelaken, links van de weg, daar woont er nog een, die ze niet vertrouwen. 't Is op „Ruimzicht”. Als je daar soms komt, moet je oppassen.”

„Dank je, baas. Daar kan ik rekening mee houden. 'k Ga nou weer verder, want 'k wou vandaag nog in Amersfoort zien te komen. Bedankt voor alles, hoor. Dag vrouw, baas en meisje. 't Beste.”

Als hij is weggestrompeld, zegt de boer: „Dat was ook geen gewone marskramer, wat ik je zeg. Hij was veel te goedkoop met z'n spulletjes en sprak veel te veel over de oorlog.”

„Als we dan maar niet te veel hebben gezegd,” schrikt de boerin. „Welneen, vrouw,” lacht de boer. „'t Was er een van de goeie kant, dat kon ik in alles wel aan 'm merken. Wees maar niet bang.”

„Baas, is er nog een plaatsje voor een arme marskramer?” vraagt de koopman bij de achterdeur van de stal aan de waard van „De Roskam”, die juist op de plaats komt.

De waard neemt de vrager eens goed op en zegt dan: „Mijn bedden zijn weggenomen en ik kan je dus niet helpen. Ruk maar in!”

„Toe, baas, een plekje in de stal en op 't stro is al best. Je zult er geen scha bij hebben. 'k Zal je goed betalen.”

Opnieuw neemt de waard z'n bezoeker goed op. Dan zegt hij: „Nou, vooruit dan maar. Er ligt nog wel wat stro. Raap dat maar bij elkaar. Maar pas op, dat ik geen last van je heb. Je mag in de herberg niet komen om m'n gasten te vragen of ze iets willen kopen!”

„Nee, baas, 'k blijf rustig in de stal. Dank u wel, hoor.”

Strompelend gaat hij naar binnen, zet z'n mars in een hoek, raapt wat stro bij elkaar en gaat daarop zitten.

De baas is naar binnen gegaan. Daar is zijn knecht ook.

„Zeg, Derk, er is een marskramer in de stal. Hij vroeg om logies en toen heb ik hem daar maar toestemming voor gegeven. Let een beetje op dat heerschap. Je kunt nooit weten wat hij van plan is.”

„Ja, baas,” is 't antwoord. „k Ga nog wel eens stilletjes naar hem kijken. 't Blijft lang licht vanavond en dan kun je mooi door dat ronde gaatje in de deur naar binnen zien zonder zelf opgemerkt te worden.”

De laatste bezoeker in de herberg is die avond vroeg verdwenen.

„Derk, zou je nog eens niet gaan kijken?” verzoekt de waard.

„Je weet. . . .”

„O, ja, dat is waar, baas. 'k Ga al!”

Even later komt hij terug. De baas kijkt hem vragend aan en zegt: „Enn. . . .”

„Hij is er nog, baas. Maar zo'n vreemde marskramer is hier nog nooit geweest. Toen ik door 't gaatje keek, lag hij op z'n knieën in 't stro, met gevouwen handen. Hij was aan 't bidden!”

Daar hoort de waard vreemd van op. Nee, dat heeft hij ook nog nooit meegemaakt, een marskramer, die bad.

„Vreemd is dat,” mompelt hij nog in zichzelf als hij naar bed gaat. „Vreemd, erg vreemd.”

Daar wil hij morgen eens meer van weten.

De zon is nog maar een poosje boven de horizont als de waard van „De Roskam” reeds naar de stal gaat. Tot z'n grote verwondering is de marskramer ook al wakker. Hij zit rustig op 't stro en groet de waard beleefd.

„Waar kom je vandaan?” vraagt deze dadelijk.

„Van Apeldoorn, baas. 'k Ben nog even bij een broer van u geweest. Hij heeft me een brief meegegeven.”

„Wat zeg je daar?!” zegt de waard verbaasd. „Van mijn broer uit Apeldoorn?! Waarom heb je dat gisteren niet gezegd?”

De marskramer lacht en zegt dan: „Voorzichtigheid is de boodschap, Geertsz.. Er waren nog mensen in de herberg en die konden elk ogenblik komen. Ook liep de knecht nog rond.”

„Je hebt gelijk, man. Maar. . . . wie ben je eigenlijk?”

„Een goede Hollander, Geertsz., dat is voorlopig genoeg. Laat ik u 't briefje geven. Hier is 't.”

Van onder het versleten jasje komt een briefje te voorschijn.

De waard kijkt wat er in staat en knikt goedkeurend.

„'t Is in orde, hoor. 'k Zal voor alles zorgen. En dat briefje. . . .”

„Ben je daar, baas?” klinkt de stem van de knecht.

„Ja, wat is er?”

De staldeur gaat open en de knecht verschijnt.

„Nou, voor deze keer zal ik je wat eten geven,” zegt de waard brommend tegen de marskramer. „'t Is dat je ons geen last hebt bezorgd. Maar kom voorlopig niet meer terug, versta je?!”

„Jawel, baas, ik dank u heel vriendelijk,” is 't antwoord van de vreemde.

Even later brengt de knecht hem een stevig ontbijt.

„Dat is een meevallertje voor je, man,” zegt de knecht. „Anders is de baas niet zo gul voor vreemde kooplieden.”

„Jij hebt een beste baas,” is 't antwoord. „Bedank hem nog maar heel vriendelijk van me.”

Hoofdschuddend gaat de knecht heen. Hij begrijpt op dat ogenblik niets van dat vreemde heerschap en nog minder van z'n baas. Eerst was die wantrouwend en stuurde hem er op uit om een oogje in 't zeil te houden en nu geeft hij zo'n schooier een flink ontbijt gratis.

Daar kan hij geen hoogte van krijgen.

XI

WEDERZIEN

In gebogen houding gaat de marskramer de Muurhuizen in. Bij de winkel van Jansen houdt hij stil en opent de deur. Piet en de nieuwe knecht van Jansen, — Hans van de Brink, een vrolijke, zestienjarige knaap — zijn aan 't werk. De baas heeft de deur horen openen en komt kijken.

„Dag, baas, heeft de vrouw nog iets nodig van een arme koopman? Ik ben erg goedkoop, hoor, en de voorraad is nog niet uitgeput.”

Jansen neemt de vreemde eens goed op. Hij schijnt die man niet erg te vertrouwen.

„Nou, kom er maar eens in. Misschien kan ze wat van je gebruiken.”

Jansen gaat zelf mee naar binnen. Z'n vrouw alleen laten met zo'n vreemde sinjeur, nee . . . dat durft hij niet.

De koopman groet heel beleefd en zet z'n mars op de grond.

„Hier is een koopman, vrouw,” zegt Jansen. „Je kunt zeker nog wel wat gebruiken?”

„Laat maar eens zien wat je hebt,” klinkt 't uit juffrouw Jansen's mond.

Ze neemt wat dingen voor het huishouden en vindt dat de koopman werkelijk niet duur is. Dat is ze niet gewend van die marskramers.

„Kijk eens wat een prachtige messen voor de jongens, juffer, baas!”

De marskramer houdt een stevig zakmes in de hoogte. Als hij ziet, dat er niet dadelijk antwoord op komt, vraagt hij: „Of hebt u geen jongens?” Daarbij kijkt hij juffrouw Jansen aan.

„Wij hebben er nog een, maar die is hier niet. . . .” is 't antwoord.

„En de andere. . . . is nog nooit uit Rusland teruggekeerd.”

De koopman mompelt iets in z'n baard en legt het mes weer weg, sluit de mars en wil dan met een „nou, dag samen, 'k ga weer verder”, weggaan.

„Je moet nog geld hebben,” zegt Jansen.

„O ja, dat is waar. Laat eens kijken hoeveel 't samen is.”

Als juffrouw Jansen de koopman betaald heeft, laat de baas hem weer uit.

Vanonder z'n hoed kijkt hij naar de jongens in de timmermanswinkel. Vooral Piet schijnt hij goed op te nemen.

„Dag, jongens,” komt 't brommend uit z'n baard.

„Dag, koopman,” klinkt 't terug.

Als hij de deur uitstompelt, hoort hij de grootste der twee zegen: „Is dat je grootvader, Piet?”

Buiten kan hij ze nog horen lachen en. . . . op z'n ruige gezicht verschijnt een glimlach.

„Moeder, d'r is een marskramer aan de deur. Ik heb al gezegd, dat we niets nodig hebben, maar hij zegt, dat hij vader alleen wil spreken. O, moeder, 't is zo'n griezelige vent, hij heeft een ruige baard en loert zo gek onder z'n hoed uit! Ik durf niet meer naar 'm toe. Hul wat een griezell!”

Gerrie zet zo'n benauwd gezicht, dat moeder moet lachen.

„'k Ga wel eens kijken, ik ben zo bang niet,” lacht ze en gaat naar de voordeur, waar de marskramer nog staat te wachten.

„Dag, koopman, wou je m'n man spreken?” vraagt moeder.

„Ja, juffrouw, 'k heb een boodschap voor hem. Zal ik maar naar de werkplaats gaan?”

„Kom er maar in, dan zal ik je de weg wijzen.”

De marskramer loopt achter moeder aan naar de werkplaats, waar Bakker aan 't solderen is.

„Hier is iemand, die je graag wou spreken, vader,” zegt moeder bij 't binnenkomen.

„Dat kan,” klinkt 't terug. „Gaat u daar maar zitten, koopman.”

De marskramer neemt plaats op een oude stoel en wacht tot ze alleen zijn. Bakker neemt z'n bezoeker verbaasd op. Wat zal die man hem te zeggen hebben? En wat doet hij vreemd! 't Is of hij zo nu en dan beeft. . . .

„Ik Heb een boodschap voor u uit Apeldoorn. U moet de groeten hebben van uw zuster.”

„Dank je. Is 't nog goed met ze?”

„Ja, ze zijn allen goed gezond. Tante. . . . eh. . . . de juffrouw vroeg of ik dat even wilde gaan zeggen.”

Hé, denkt Bakker, moet die vent me daarvoor alleen spreken? Of zou hij soms op een beloning rekenen?

„Hadden ze ook nog iets bijzonders mee te delen?” vraagt de loodgieter dan.

„Ja. . . . dat is te zeggen. . . . ze hadden iets van Wim gehoord. . . . Ze zeiden. . . . dat die wel. . . . gauw eens thuis zou komen.”

Wat komt dat er hakkelend uit, denkt Bakker. Maar. . . . iets van Wim gehoord! Daar moet hij meer van weten.

„Wat wisten ze dan van Wim?” vraagt hij gejaagd. „Toe. . . . zeg. . . . wat weet je er van? Hebben ze hem soms gezien?”

De marskramer knikt.

„Hij is bij ze geweest in Apeldoorn en nu. . . . nu is hij. . . . op weg naar Amersfoort gegaan.”

Bakker zet grote ogen op, hij wordt wit van de spanning.

„Is hij al op weg naar hier?” klinkt 't hees. „Hoe weet je dat? Heb je hem onderweg dan nog gezien? En duurt 't nog lang voor hij komt? Toe. . . . zeg 't me, man. Laat me niet zo lang in spanning!”

Dan neemt de marskramer zijn versleten hoed, gooit die op de grond, strijkt het lange haar wat opzij en gaat recht voor Bakker staan.

„Kent u me niet meer?” klinkt 't uit de mond van de koopman.

„Toe, kijkt u eens goed!”

Verbaasd ziet Bakker naar de marskramer voor zich. Dan opeens komt er een blijde glans op z'n gezicht.

„Maar. . . . maar. . . . ben jij het, Wim — ben jij het?! O, ben je dan tóch terug?”

„Vader!”

De zoon ligt in de armen van de vader, die geen woord meer spreken kan. Tranen van blijdschap rollen hem over z'n wangen. Hij houdt Wim vast of hij hem nooit meer los zal laten.

Eindelijk maakt Wim zich los. Hij heeft ook tranen in z'n ogen.

„Wie had dát kunnen denken! Jij terug. . . . Wim. God heeft je teruggebracht. Jongen, wat is Zijn goedheid groot!”

Wim is weer gaan zitten.

„Luister eens, vader. Ik ben eerst naar u gegaan, omdat ik bang was, dat het voor moeder te veel zou zijn. Gaat u voorzichtig moeder op de hoogte brengen, dan blijf ik zolang hier.”

„Dat is goed, Wim. Wacht maar even.”

Eerst veegt vader z'n tranen af en gaat dan naar de kamer.

Spoedig klinken luide stemmen in de gang. De deur gaat open. . . .

Wim springt op. . . .

„O, mijn jongen, mijn Wim — ben je daar?!”

Moeder heeft haar zoon in haar armen en kust hem zómaar op z'n ruige baard.

„Moeder!” klinkt de stem van Wim gesmoord.

Moeder houdt het ruige hoofd nog eens in haar handen, kijkt Wim in de ogen en zegt: „Ja, nu zie ik het goed. . . . Jij bent het, Wim! O, mijn jongen, wat is de Here goed. Hij heeft mijn gebed verhoord!”

Opnieuw sluit ze Wim in haar armen.

Gerrie staat er bij met tranen in haar ogen. Marietje houdt haar bij haar jurk vast en heeft verlegen een vingertje in haar mond. Ze weet niet goed wat ze er van denken moet dat moeder zo'n vreemde man met zo'n ruige baard zómaar zoent.

Als moeder haar jongen na een poosje loslaat, krijgt Wim gelegenheid om de anderen te groeten. Eerst is Gerrie aan de beurt en dan Marietje.

Ze geeft verlegen een hand en kruipt dan gauw achter haar grote zus. Ze is bang voor die baardman.

„Laat 't maar zo,” zegt vader. „'t Is misschien beter, dat zij 't niet weet.”

„Kom nu maar in de kamer en vertel ons eens 't een en ander,” zegt moeder.

Vader laat z'n werk in de steek, benieuwd als hij is naar de verhalen, die Wim hun doen zal.

XII

WAT WIM VERTELT

Ik heb Piet al bij Jansen in de werkplaats gezien,” begint Wim als ze in de kamer zijn. „Wat is die groot geworden. „Jansen en z'n vrouw zijn wel wat ouder geworden in hun uiterlijk, maar verder nog precies als vroeger.”

„Dus die weten al dat je er bent?” vraagt vader verbaasd.

„Nee, dat niet. 'k Ben er wel geweest, maar 'k heb me niet bekend gemaakt. 'k Hoorde die ene knecht van Jansen tegen Piet zeggen: „Is dat je grootvader, Piet?” Daar lachten ze samen hartelijk om. Piet heeft me dus ook niet herkend, net zo min als u. 'k Hoorde, dat Jaap niet thuis was. Is die ook soldaat?”

„Ja. . . . tenminste. . . .” Vader wijst Wim op Marietje en maakt dan met z'n hand een beweging van „onderduiken”.

Wim knikt begrijpend.

„Hoe is 't met Karel gegaan?” vraagt moeder.

Er komt een droevige trek op 't gezicht van Wim. Dan antwoordt hij: „Die zullen we hier nooit meer terugzien. . . . Hij ligt begraven in de sneeuwvelden van 't barre Rusland.”

„Arme Karel. . . . arme ouders,” klinkt 't medelijdend aan alle kant. Nu zij een verloren gewaande weer terug hebben, voelen ze zoveel te meer het grote verlies, dat de familie Jansen heeft getroffen. Hier is blijdschap over het wederzien. . . . ginds straks zekerheid en. . . . droefheid over een verlies.

„Je zou ons nog vertellen over je tocht, Wim,” zegt vader nieuwsgierig.

„Ja, dat zal ik doen,” is 't antwoord.

En dan beschrijft hij z'n moeilijke tocht met het grote leger naar Moscou, . . . de vreselijke terugtocht in de barre winter van dat uitgestrekte land, het einde van Karel, die hij moest achterlaten;

de overtocht over de Berezina, waar zoveel duizenden het leven verloren; de lastige aanvallen der Kozakken op de uitgeputte soldaten; het grote aantal sneeuwhoopjes, dat de plaats aanwees, waar de gevallenen voor 't laatst waren ingeslapen; van François Lebrun, de jonge Franse soldaat, die op 't punt stond de moed te verliezen en eveneens in de greep van de wintervorst dreigde om te komen. . . .

„Die Fransman is in ons land teruggekomen,” valt vader hem in de rede. „Jaap Jansen heeft hem gesproken en hij moest je de groeten doen als hij je zag.”

„Hé, dus hij is goed aangekomen. Dat vind ik fijn! 't Was een beste kameraad.”

„Van Jaap hoorden we, dat die Fransman je in Duitsland achtergelaten had,” zegt moeder. „Daarom hadden we nog wel hoop, dat je komen zou.”

„'t Heeft anders weinig gescheeld, moeder. 'k Ben heel erg ziek geweest en als de Here het gevaar niet had afgewend. . . . u zou me nu hier niet gezien hebben. 'k Zal echter verder vertellen: Toen François me in Duitsland bij een boer achterliet, was 'k doodziek. 'k Was bij beste mensen terechtgekomen. De boer en z'n vrouw zorgden voor me alsof ik hun eigen kind was. Dagenlang ben ik zo zwak en koortsig geweest, dat ik niet wist of ik waakte of droomde. Toen ik eindelijk koortsvrij was, merkte ik, dat de boer en z'n vrouw steeds, dag en nacht, bij me hadden gewaakt. Hoe verheugd waren die mensen, toen ze merkten, dat ik beter werd. U begrijpt, dat ik 't ook was. 'k Heb God er in stilte voor gedankt.

Toen ik weer helemaal beter was — dat was ruim een paar maanden later — sprak ik er over om naar 't vaderland terug te keren. Maar dat mocht nog niet. Als ik in m'n soldatenpak terugging, zou ik spoedig opgepikt worden en opnieuw dienst moeten nemen en daar voelde ik in 't geheel niet voor. De boer en z'n vrouw waren dit goed met me eens en zo kwamen we op deze gedachte: Ik moest als burger naar Holland zien te komen. Natuurlijk deed zich dan deze moeilijkheid voor: Zou men een jonge kerel, zoals ik, niet wantrouwen en oppakken? Als dat gebeurde, liep ik gevaar als deserteur doodgeschoten te worden. Na lang wikken en wegen zagen we een oplossing. 'k Moest m'n haren en m'n baard laten groeien en in een oud versleten burgerpak, dus als land-

loper, op reis gaan. Als ik me in de bevolkte buurten mank hield, zou niemand er erg in hebben. De Duitse taal was ik al aardig machtig en zo besloten we te wachten tot mijn baard lang genoeg was om me onherkenbaar te maken. Voor het pak had de boer al gezorgd, daar behoefde ik dus niet op te wachten. Zodoende waren er een paar maanden verstreken en was 't voorjaar van dit jaar alweer begonnen.

Eindelijk nam ik afscheid. Maar 't viel me zwaar die goede mensen te verlaten. Met tranen in de ogen deed ik het, na ze hartelijk bedankt te hebben voor de goede zorgen en met de belofte, dat ik ze zou schrijven als ik in Holland was aangekomen, hetgeen ik ook gedaan heb."

't Is een ogenblik stil in de kamer. Dan zegt moeder: „Als ik Duits kende, zou ik die mensen ook vast bedanken voor hun hulp. Zulke goede zielen!"

„Ga verder, Wim," moedigt vader hem aan.

Wim is blijkbaar met z'n gedachten weer bij die boer en boerin geweest. Nu gaat hij verder: „Mijn rugzak was goed van alles voorzien. Daar had die trouwe boerin voor gezorgd. Ook had ik van de boer Duits geld meegekregen om onderweg 't een en ander te kunnen kopen en, als 't nodig was, mijn logies te kunnen betalen. Dat is me goed van pas gekomen.

Onderweg vermoed ik zoveel mogelijk de hoofdwegen, sliep nu eens op een boerderij en dan weer in een herberg en kwam zo over de Hollandse grens. Verschillende keren heb ik me enige tijd schuil moeten houden voor gendarmen en soldaten, maar steeds lukte het me weer ongedeerd voort te gaan. Hoe verder ik ons land inkwam, hoe gevaarlijker het werd. Het scheen, dat er overal gendarmen rondzwierven om terugkerende soldaten op te vangen en meermalen ben ik op 't nippertje ontsnapt.

'k Besloot eerst naar oom Gerrit en tante Ko te gaan. Aanvanke-lijk herkenden ze me niet, maar toen ze hoorden wie ik was, waren ze zó verbaasd, dat ze eerst geen woord wisten te zeggen.

'k Moest natuurlijk alles vertellen en daar een nacht overblijven. Toen ik echter de volgende dag over vertrekken sprak, wist oom Gerrit me dit uit 't hoofd te praten. Ik kon zó niet naar huis, daar de gevaren op de weg steeds groter werden. Hij wist wel een mogelijkheid om te proberen naar Amersfoort te komen. 'k Moest als marskramer gaan en al ventend de weg afleggen. Uit zijn winkel

kon ik de mars goed vullen en zo zou ik gemakkelijk onopgemerkt naar huis kunnen gaan. Die dag kwam een broer van de waard uit „De Roskam” bij oom Gerrit. Ze schenen elkaar goed te kennen. Nadat ze een poosje alleen met elkaar gesproken hadden, kwam oom me roepen en vroeg of ik een brief in „De Roskam” wilde bezorgen. In geval van gevaar moest ik die brief vernietigen. Later hoorde ik van oom Gerrit, dat het in verband stond met het stille verzet tegen Napoleon en de Fransen.

Natuurlijk vroeg oom ook, waar ik bleef als ik thuis geweest was en ik heb met hem afgesproken, dat ik bij hem terug zal komen.” „Maar blijf je dan niet thuis?” vraagt Gerrie verwonderd.

„Welnee, dat is veel te gevaarlijk, voor mij en ook voor jullie. Natuurlijk hoop ik nog wel eens stilletjes over te komen, maar blijven. . . . nee, dat kan niet.”

Vader en moeder begrijpen het wel.

„Wees vooral voorzichtig, Wim,” waarschuwt moeder hem bezorgd.

„Dat belooft ik, moeder. Maar . . . waar was ik ook weer gebleven?”

„Je kreeg een brief voor „De Roskam”,” antwoordt vader.

„O, ja, dat is waar. Nou . . . toen ben ik met m'n mars op reis gegaan. 'k Ging zo nu en dan bij een boerderij iets verkopen of vroeg om eten of drinken, vooral als ik op de weg iets zag, wat gevaar opleverde en zo ben ik in twee dagen hier gisteravond in „De Roskam” aangekomen. Daar heb ik geslapen en vanmorgen ook gratis gegeten als dank voor het overbrengen van de brief. En nou . . .

„Nou ben je gelukkig weer gezond hier,” lacht moeder. „Al ga je ons weer verlaten, 't is nu zo erg niet meer als eerst, nu weten we tenminste, dat je levend bent teruggekeerd uit het barre Oosten. En, Wim — 'k zal steeds voor je bidden, mijn jongen.”

Wim knikt en kijkt haar dankbaar aan. Zo'n goeie moeder!

„Wanneer zul je ons weer verlaten, Wim?” vraagt vader.

„'k Dacht vanmiddag na 't eten weer te gaan. Als 'k langer blijf, wekt 't soms achterdocht.”

„Hè, dan al?” zucht moeder. Ze zou haar jongen graag veel langer bij zich hebben gehouden. Als 't echter niet anders kan . . .

„Dan eet je vanmiddag eerst eens lekker met ons aan tafel,” zegt vader. „Je kunt dan proeven of moeder in je afwezigheid 't koken heeft verlerd!”

„'t Zal me nog even lekker smaken als vroeger, hoor,” is 't antwoord. „Misschien nog lekkerder . . .”

De tafel staat gedekt. Moeder, Gerrie en Marietje zijn al in de kamer.

Daar komt Piet binnen. Hij heeft blijkbaar grote pret, want na de begroeting vraagt hij lachend: „Is die marskramer ook hier aan de deur geweest? Die rare vent met z'n baard en z'n manke been? Hans vroeg of dat mijn grootvader was. Ha, ha, wat een vreemde sinjeur. Bij Jansen hebben ze nog iets van hem gekocht.”

„Hu, 'k griezelt nog van die vent,” roept Gerrie nadat ze moeder een knipoogje heeft gegeven. „Ja, Piet — en weet je wat 't gekste is? Vader heeft hem gevraagd om te blijven eten en . . . van nacht bij jou te slapen.”

„Toe nou, zeg. Zo dwaas zal vader niet doen. . . . Zo'n vreemde sinjeur. . . . Nee, Gerrie, je houdt me voor de mal.”

„Wacht maar, jongetje, je zult 't zo wel zien. . . . Tel de borden eens. . . .”

Ja, er staan zes borden, één meer dan anders.

Net als Piet nog iets wil zeggen, gaat de deur open. Daar zijn. . . . vader en de marskramer!

Met grote ogen kijkt Piet de laatste aan en met enige aarzeling geeft hij die baardman een hand.

Onder 't eten wordt Wims naam niet genoemd. Dat heeft vader met de anderen afgesproken, met 't oog op Marietje. Aan Piet zal na 't eten alles wel worden medegedeeld.

Moeder moet zo nu en dan in stilte lachen om Piet, die naast Wim zit. Hij kijkt telkens naar z'n buurman en blijft zo ver mogelijk van hem vandaan.

Piet vindt het zo vreemd aan tafel. Vader, moeder en Gerrie praten zo opgeruimd en doen net of die koopman een goede kennis van hen is. En nog vreemder vindt hij 't, als vader na 't eindigen van 't maal niet 't gewone hoofdstuk gaat lezen, maar met Ps. 103 begint: „Loof den Here, mijne ziel. . . .”

Hoe opgewekt leest vader dit, net of er iemand jarig is, dan kan hij dat ook zo doen. En dan in 't dankgebed. . . . die ontroering van vader en dat danken voor een bijzondere zegen. . . . Nee, Piet begrijpt er niets van. Zou dat allemaal van die marskramer komen?

Als moeder en Gerrie de tafel afruimen, neemt vader Piet en de marskramer even mee naar de werkplaats.

Als de jongste zoon bij z'n moeder in de keuken terugkomt, juicht hij blij: „Wat fijn, moeder, o, wat fijn! Wie had dat nou gedacht?!”

„Ja, jongen, 't is een blijde dag voor ons, een dag om nooit te vergeten!”

Dat is Piet met haar eens.

Voor hij naar z'n baas gaat, neemt hij eerst afscheid van Wim.

„Geef jij je grootvader nog maar de hand voor je gaat,” lacht Wim.

En dan legt Piet de zijne onbeschroomd in die van zijn grote broer, van wie vader vanavond de lotgevallen zal vertellen.

XIII

GOEDE BERICHTEN!

De grote Volkerenslag bij Leipzig (16–19 Oct. 1813) is beslist. Met een leger van 170.000 soldaten heeft de tiran gestreden tegen de verbonden legers van Rusland, Pruisen en Oostenrijk, die wel 300.000 man telden, en . . . verloren. Ongeveer 100.000 soldaten van 't Franse leger hebben nooit meer 't vaderland teruggezien!

Napoleon was naar Parijs gevlucht om te proberen of hij snel nieuwe legers kon vormen om opnieuw tegen z'n vijanden op te trekken. Die vijanden lieten hem echter geen rust, maar volgden hem zo vlug mogelijk.

De volkeren van Europa waren door de Here gestraft. Daarvoor had God Napoleon gebruikt, zoals Hij veel vroeger, bij het volk van Israël, andere koningen en volken had gezonden om Zijn volk, dat Hem verliet, weer tot Zich te brengen. Als 't volk van Israël in nood tot God om uitkomst kermde, had de Here hun smekingen verhoord en . . . uitkomst gegeven.

De Here had Napoleon, die in zijn hoogmoed met God niet rekende, maar in zijn verblindheid meende tot alles in staat te zijn, in de tocht naar Rusland een waarschuwing gegeven. Hij had die in de wind geslagen en was voortgegaan duizenden mensen op te offeren aan zijn hoogmoed, aan zijn grootheid. Toen sprak de Here: Tot hiertoe en niet verder!

Van de top van zijn grootheid stortte de grote Keizer neer. Het was voor hem . . . te laat!

De volkeren, die lange jaren door de overweldiger als in een ijzeren vuist gekneld waren geweest, voelden die knelling minder worden en begonnen zich los te maken uit die vreselijke macht.

Als een roofdier had „de kleine korporaal” ook ons land in z'n klauwen gehad en nu was het arme Holland totaal uitgeput. Steeds weer opnieuw waren er nieuwe decreten (wetten) gekomen, alles moest voor Napoleon opgeofferd worden: geld, goed, maar bovenal . . . soldaten.

De Hollanders beefden en zuchtten onder de macht van de

tiran, die zelfs verklaard had, dat hij Holland liever geheel onder water zou laten lopen dan het los laten. . . .

Maar . . . Eén is machtiger dan de grootste tiran: *De Almachtige!* Die alleen kan uitkomst geven, zelfs als er zo ogenschijnlijk geen uitkomst meer is. En tot Hem stijgen de gebeden op.

Door de Utrechtse straten strompelt een marskramer, die een stok gebruikt om steun te vinden bij 't neerzetten van z'n ene been, dat blijkbaar niet in orde is.

't Is Wim, die door z'n oom er op uitgestuurd is om te zien hoe de toestand in Utrecht is. Dat is een gevaarlijk werkje en daarom heeft hij een wapen meegekregen om zich in geval van nood te kunnen verdedigen. Die stok is geen gewone stok, maar kan een gevaarlijk wapen worden als de eigenaar, door een enkele druk op een veer, het omhulsel er afhaalt, waardoor een degen bloot komt. Ook de stok zelf is van anderen verzwaard en degene, die er een stevige tik mee ontvangt, zal die terdege voelen.

Wim is al heel wat nieuws te weten gekomen, goed nieuws, waar oom zeker blij mee zal zijn.

Amsterdam is al van de Fransen bevrijd. Het oproerige volk heeft de soldaten de stad uitgejaagd. Die troepen waren in Utrecht aangekomen. Ook Molitor, de bevelhebber van de Franse troepen in Holland, had de hoofdstad verlaten om naar Utrecht te gaan. De Amsterdammers liepen met oranjelinten op door de straten, zongen uit volle borst oranjeliederen en brachten de hele stad in rep en roer. De huisjes van de douanen en de belastingkantoren waren in brand gestoken en vernield. Aan 't hoofd stond een oude zeekapitein, Job May, die de eerste dag de opstand leidde. Later was 't oproerige volk echter aan 't vernielen en plunderen gegaan, ook van niet-Franse gebouwen. Dat was jammer.

Ook in Den Haag was men bezig zich met oranje te tooien. Drie heren, — Gijsbert Karel van Hogendorp, Van der Duyn van Maasdam en Van Limburg Stirum, — hadden daar, in naam van de Prins van Oranje, de leiding genomen.

Wim wreef zich van genoeg de handen. Zó ging het goed, zó kon ons land vrij komen van z'n onderdrukkers!

Hij had genoeg gehoord en verlangde er naar zo spoedig mogelijk weer in Apeldoorn te zijn. Daar liep hij niet zoveel gevaar als

in het grotere Utrecht, waar nog een flink aantal soldaten was. Hoe licht konden ze hem voor een spion aanzien en gevangen nemen!

Daarom begaf hij zich op weg in de richting van De Bilt, waar een adres was, waar hij al eerder overnacht had.

Steunend op z'n stok ging hij de stad uit. Onderweg gaf hij z'n ogen goed de kost. Zo nu en dan zag hij soldaten, die bezig waren paarden en wagens te „vorderen”. Allemaal tekenen van een aanstaand vertrek!

Nog voor de duisternis inviel zag hij de omtrek van de boerderij „Wegzicht” voor zich. Tot hiertoe was alles voorspoedig gegaan. Morgen hoopte hij even in Amersfoort aan te gaan om dan verder de weg naar Apeldoorn te vervolgen.

Daar staat hij al bij de deur van de boerderij. Op z'n geklop krijgt hij eerst geen antwoord, maar als hij opnieuw op de deur heeft gebonsd, klinkt een angstige vrouwenstem: „Wie is daar?” „„De marskramer”,” vrouw Boers, „doe maar open.”

Dan wordt een grendel weggeschoven en een bleke vrouw, die een klein kind op haar arm draagt, terwijl een tweede haar aan haar schort vast heeft, verschijnt in de opening.

„O, ben jij het,” klinkt 't nog wat angstig. „Kom er maar gauw in. 'k Dacht al, dat 't soldaten waren. Die zijn er vandaag al een paar keer geweest. Ze hebben m'n man en de knecht gedwongen met paard en wagen met ze mee te gaan. M'n man wou eerst niet, maar toen wilden ze hem doodschieten. Toen heeft hij 't maar gedaan. Hij is nog niet terug. . . . O, als ze hem maar geen kwaad hebben gedaan, die booswichten!”

Vrouw Boers gaat huilend op een stoel zitten. De twee kinderen kruipen schreiend tegen moeder aan.

Wim probeert de bedroefde vrouw zo goed mogelijk te troosten. Het kan nog wel meevallen. . . .

Na een poosje horen ze 't rammelen van een wagen.

De vrouw springt op.

„Daar heb je de wagen. Als ze er nu maar allebei zijn.”

Ze holt naar buiten en Wim hoort opgewonden stemmen. Aan de klank meent Wim te merken, dat de baas en de knecht terug zijn.

„Ze zijn er weer gelukkig!” roept blij de vrouw als ze terugkomt.

„O, ze zijn er weer!”

„Dat is dan meegevalen, vrouw,” zegt Wim.

„Ja, ze hebben ze laten gaan. Ze moesten die soldaten met hun bagage naar Amersfoort brengen en daar wist de baas ze te bewegen hen naar huis te laten gaan.”

De vrouw is zichtbaar opgelucht en begint tegen de kinderen te praten.

„Vader is er weer, hoor! Nu behoeven we niet meer te huilen. Droog je tranen maar af.”

De baas en z'n knecht komen nu spoedig binnen. Zij kennen Wim nog van 't vorige bezoek en zijn al gauw in druk gesprek met elkaar over de toestand. Wim deelt alles mee, wat hij in Utrecht gehoord heeft.

„Zo gaat 't de goede kant uit,” zegt Boers. „Hoewel. . . een kat, die in 't nauw zit, kan nog rare sprongen doen. De laatste loodjes kunnen nog wel eens 't zwaarst wegen. Dat wegtrekkende soldatenvolk kan ons nog last genoeg bezorgen.”

„Als we er het leven maar afbrengen, man, ben ik al heel dankbaar,” meent de vrouw.

„'t Wordt tijd om te gaan melken, baas,” zegt de knecht.

„Ja, ik hoop, dat ze ons verder met rust laten,” is 't antwoord van de baas.

Wim gaat dan mee naar de deel om daar verder het gesprek voort te zetten.

XIV

'T GEVAAR ONTKOMEN

De nacht is rustig geweest. Wim heeft een plaatsje op de hilt (afdak boven de koeien in de stal) in het stro gehad en daar goed geslapen. Door het rammelen van de melkbussen en de emmers op de deel is hij wakker geworden en ligt nu in de duisternis na te denken over de laatste blijde berichten, die hij hoorde.

Beneden zich hoort hij de melk in de emmers spuiten en ziet hij een flauw schijnsel van het kleine lampje, dat achter de koeien hangt.

Buiten begint 't al licht te worden. De boer is dus niet erg vroeg opgestaan, zeker omdat de koeien maar weinig melk meer geven.

„k Ben klaar,” hoort hij de boer zeggen. „Voer jij even af, dan ga ik naar de varkens.”

„Ja, baas,” is 't antwoord.

Door de achterdeur van de deel gaat Boers naar buiten.

Nauwelijks is de deur achter hem dicht of Wim hoort rumoer van stemmen buiten.

Soldaten! flitst 't door z'n hoofd.

Hij luistert scherp toe. Hoor, ze praten wild met de boer opzij van de boerderij. Ze willen z'n paard en wagen hebben en eisen ook eten.

„k Kan m'n paard en wagen niet missen,” zegt de boer.

Daar storen ze zich niet aan. Ze *moeten* die hebben en eten ook. De deur van de deel gaat open en een vijftal soldaten gaat naar binnen, gevolgd door de boer.

Als ze de melkbussen zien, begint een der soldaten dadelijk te lachen. Ha, melk, daar heeft hij trek in.

Hij bukt zich, neemt een deksel en giet dit vol melk. Dan drinkt hij gulzig, giet het deksel weer vol en laat een makker drinken. Zo krijgen ze alle vijf een beurt.

De boer en de knecht staan er met bleke gezichten en met handen, die beven van ingehouden toorn, bij. Wim houdt zich schuil, maar ook hij kookt van woede. Hij is nieuwsgierig hoe dat zal aflopen. Hoe graag zou hij zich op die booswichten werpen en ze de deur uitjagen. . . . Wat kunnen zij echter beginnen tegen vijf gewapende soldaten? Als het er twee waren of desnoods drie. . . . hij heeft z'n stok bij zich liggen. . . . dan, ja, dan zou hij 't er op wagen. Maar die ene snorrebaard met dat grimmige gezicht, waarover een breed litteken loopt, staat steeds met z'n geweer gereed om bij 't minste verzet er op los te schieten.

Nu willen ze eerst eten hebben.

„Allez,” zegt de soldaat, in wie Wim een sergeant herkent, en dan duwt hij Boers in de richting van het woonhuis. Als de knecht blijft staan, krijgt hij van die snorrebaard een stevige duw met de kolf van 't geweer in z'n zij en dan gaat het vijftal achter de boer en z'n knecht naar de bijkeuken. Ze laten de deur achter zich openstaan, zodat Wim nog juist kan zien, dat ze

de boer en z'n knecht in een zijkamertje duwen, waarna er een soldaat als schildwacht voor de deur blijft staan.

Wim balt z'n vuist van woede. Die schurken willen natuurlijk de kelder leeghalen en er dan straks met het paard en de wagen vandoor gaan! O, dat hij dat niet verhinderen kan!

De nieuwsgierigheid wordt hem te machtig. Voorzichtig kruipt hij naar 't laddertje, dat, buiten 't gezicht van de schildwacht, iets verder tegen de hilt staat. Met z'n stok in de hand daalt hij, voetje voor voetje, en gaat dan achter de geopende deur staan. Nu kan hij door een kier in de bijkeuken zien. De deur, die toegang geeft naar de kelder, staat open. Daar is het viertal zeker ingegaan om mee te roven al wat van hun gading is.

De deur van de slaapkamer gaat open. De vrouw, met het half aangeklede kleinste kind op haar arm, komt met een paar grote angstogen de bijkeuken in.

„Wat is er?” vraagt ze verschrikt aan de schildwacht. „Wat doen jullie? En waar is m'n man?”

„Terug!” dreigt de soldaat en duwt haar met z'n geweer in de richting van de slaapkamer.

Maar de vrouw dringt opnieuw naar voren.

„Waar is m'n man?” vraagt ze nog eens. „Waar heb je hem gelaten?”

„Terug!” zegt de soldaat weer en probeert haar weg te krijgen.

Er komt een hoofd te voorschijn uit het keldergat, gevolgd door nog een ander. Ze hebben spek en worst in hun handen.

De tegenstand van de vrouw prikkelt de schildwacht blijkbaar en doet hem woedend uitvallen: „Vort, vrouw, vort!” En dan geeft hij haar zo'n duw met de kolf van z'n geweer, dat ze kermend met haar kind op de grond valt.

Dat is te veel voor Wim. Hij springt te voorschijn en geeft de soldaat met z'n stok zo'n slag op het hoofd, dat hij er bij neervalt.

De twee andere soldaten vallen luid schreeuwend op Wim aan. Het spek en de worst hebben ze op de grond gegooid.

Als een wildeman zwaait Wim z'n stok en deelt er rake klappen mee uit. Een der soldaten heeft z'n geweer gepakt en wil daar de marskramer mee op 't hoofd slaan. Een venijnige slag met de stok op z'n ene hand doet hem luid vloekend het geweer loslaten.

Op 't lawaai komen de andere twee soldaten uit de kelder te

voorschijn. Ze snellen hun makkers dadelijk te hulp en nu begint 't er voor Wim hachelijk uit te zien.

De vrouw met het kind is jammerend de kamer ingevlucht, maar Wim heeft genoeg met zichzelf te doen, daar het viertal op hem aan komt dringen. De snorrebaard slaat met z'n geweer.... nog juist springt Wim opzij, geeft de nijdigerd een flinke slag, zodat hij z'n evenwicht verliest, springt dan opeens achteruit.... vlucht naar de deel, terwijl hij met een harde klap de deur achter zich dichtgooit, en is in een wip de deeldeur uit en.... buiten.

Zo hard zijn benen gaan kunnen holt hij voort.

Hij hoort „halt” roepen en kijkt achterom. Een der soldaten staat in de deur, 't geweer aan de schouder!

Hij laat zich snel vallen. . . . „Pang!” klinkt 't. De kogel gaat over hem heen!

Met een sprong is hij op en holt verder. Spoedig is hij uit 't gezicht van de boerderij. Hij is 't gevaar ontkomen!

Door bossen en binnenpaden vervolgt hij z'n weg naar Amersfoort. Onderweg denkt hij aan de boer en de zijnen. Hoe zou 't met die mensen aflopen? Als die schavuiten ze maar geen kwaad doen! 't Waren zulke booswichten. Een vrouw met een geweer stompden, wat een beulen!

Z'n mars heeft hij moeten achterlaten. Dat is jammer. Nu kan hij nog maar alleen voor bedelaar spelen. Enfin, in Apeldoorn krijgt hij misschien wel een andere.

Hij moet zorgen, dat hij ver genoeg van de hoofdweg af blijft, want die ruwe heerschappen mochten er eens langs komen met de wagen van Boers. Dat ze die zullen meenemen staat wel vast. Ze willen zeker gemakkelijk in Amersfoort komen.

Na een paar uur ziet hij in de verte de hoge spits van de „Lange Jan” (toren van Amersfoort) al boven alles uitsteken. Hij vindt 't veiliger om niet over de Utrechtsestraat en de Langstraat te gaan, maar de Arnhemseweg en daarna de Singel te volgen. Zo heeft hij minder kans die soldaten tegen 't lijf te lopen. Als ze hem te pakken kregen. . . .

Nu hij in de bewoonde wereld komt, mindert hij z'n gang en begint weer te strompelen en met gebogen houding te lopen. Dat past beter bij z'n uiterlijk als bedelaar of marskramer.

Hoe lang zal hij gedwongen zijn deze vermomming te dragen? 't Was lange tijd duisternis. . . . nu begint het licht door te breken! Die blijde boodschap mag hij gaan overbrengen. De gedachte daaraan vervult z'n hart met blijdschap.

XV

OPNIEUW IN GEVAAR

Het is avond.

Bij een klein lampje zit het gezin van Bakker aan de tafel: vader, moeder, Gerrie en Piet. Marietje is al naar bed gebracht en slaapt als een roos.

„k Ben niet op m'n gemak,” zegt moeder. „k Had Wim van-

daag terug verwacht en hij is er nog niet. Als hem maar geen kwaad is overkomen, 't is zo rumoerig aan de weg de laatste dagen."

„Och, kom, maak je niet zo gauw ongerust, moeder," zegt vader.

„Hij kan toch op een dag niet zeggen wanneer hij terugkomt."

Moeder heeft geen rust. Ze loopt naar de voordeur en kijkt in de donkere straat. Ze tuurt of ze ook iemand ziet naderen. Nee, hoor, 't is stil in de straat. Geen sterveling is er te zien. Hè, de wind is koud, ze zal naar binnen gaan.

„Waar blijft Wim toch? Hij had vandaag makkelijk hier kunnen zijn," mompelt ze zacht voor zich heen. Er komen allerlei bange vermoedens bij haar op, vermoedens, die ze niet durft uitspreken, maar die haar hart zo angstig maken.

„Here, bewaar mijn jongen," zucht ze.

„Er is zeker niets te zien, hè?" zegt vader, als ze terug is.

„Nee, 't is stil buiten," is 't antwoord.

Dan gaat ze weer aan 't breien. Haar oor luistert echter scherp of ze ook voetstappen hoort klinken. Een paar keer springt ze op om naar de deur te lopen, maar dan gaat ze weer zitten als het blijkt, dat ze zich vergist.

De „Lange Jan" heeft al acht doffe slagen laten horen en nog is Wim er niet. Ze zullen spoedig....

Hé, nou meent ze weer iets te horen in de verte. Ze gaat naar de deur, hoofdschuddend nagekeken door vader.

Als moeder de deur opent, hoort ze snelle voetstappen naderen.

In de verte meent ze ook geschreeuw te horen. Wat kan dat....

O, daar is de loper al dichtbij en 't is.... Wim!

Hij loopt haar bijna onderstboven en hijgt dan: „Deur dicht....

Ze.... zitten.... me.... nal Stil.... heel.... stil zijn!"

Het hart klopt moeder in de keel. Ze luistert.... Hoort ze daar

wat? Of is dat het kloppen van haar hart? Nee.... daar naderen voetstappen.... Ze hoort stemmen, gejaagd en hees!

't Komt dichterbij. Moeder beeft op haar benen.

Wim fluistert: „Gaat u naar binnen, moeder!"

Hij probeert haar zacht weg te duwen, maar ze blijft.

Wim heeft de degen gereed, achter z'n rug, zodat moeder het in 't donker niet ziet.

De voetstappen zijn nu voor de deur.... Gelukkig, ze gaan voorbij!

Met een zucht zegt moeder: „Ze zijn voorbij, gelukkig!”
Wim knikt. Hij heeft de degen alweer opgeborgen en gaat achter moeder naar binnen.

„Waar blijf je toch. . . .” wil vader aan moeder vragen. Als hij Wim achter haar ziet aankomen, spreekt hij de zin niet uit.

„Hè, hè,” zegt Wim. „Dat is voorbij — op ’t nippertje.”
Ze hebben binnen niets gemerkt van hetgeen zich heeft afgespeeld.

„Wat was er dan?” vraagt vader verwonderd.

„’k Ben nagezet door soldaten en ben juist op tijd hier binnen geglipt,” vertelt Wim, die alweer wat tot bedaren is gekomen.

Natuurlijk moet hij alles vertellen, wat er is voorgevallen.

Eerst horen ze wat Wim in Utrecht vernomen heeft. Dat brengt blijde gezichten! Dan verhaalt hij wat er in De Bilt op de boerderij heeft plaats gehad en hoe hij zonder mars moest vertrekken.

„’k Liep al bij de Varkensmarkt,” ging Wim verder, „en dacht al haast buiten gevaar te zijn, toen er plotseling een wagen uit de Utrechtsestraat te voorschijn kwam. Er zaten soldaten op en ’k meende ze te herkennen! ’k Wilde vlug de Koesteg inschieten om uit ’t gezicht te zijn, maar. . . . te laat! Ze hadden mij al gezien en luid schreeuwend kwamen er een paar achter me aan. ’k Was al moe van de lange wandeling, maar dacht aan geen moeheid en holde wat ik kon.

Een voerman, die daar met z’n paard en wagen stond, zag wat er te doen was, knipoogde en zei: „’k Zal je een beetje helpen!” Hij begon, toen ik voorbij was, de wagen te draaien en versperde zo in de nauwe steeg aan mijn achtervolgers de weg. ’k Hoorde ze vloeken en schreeuwen en draaide vlug de Grote Haag in. Toen ik, bij ’t inslaan van de Kleine Haag, omkeek, was er van de soldaten nog niets te zien. Daar ik op de Zuidsingel een gendarme meende te zien, sloeg ik rechtsaf en daarna linksaf het Plantsoen in naar „Monnikendam”. Mijn benen waren zo moe, dat ik besloot daar een schuilplaats te zoeken. Ik keek nog eens achterom — nee, geen soldaten te zien. Vlug sprong ik over een muurtje en kroop zo ver mogelijk onder de brug. Daar had ik vroeger dikwijls gezeten als we met de jongens spelletjes deden in het Plantsoen.

’k Luisterde scherp toe. ’k Hoorde stemmen en gedreun van

voetstappen. Er waren er nu drie, de gendarme van de Zuidsingel was er blijkbaar bij gekomen. Ik kon duidelijk horen wat ze zeiden. Ze wisten niet goed wat ze doen moesten, daar ze me niet meer zagen. De gendarme zou hulp halen en de omtrek afzoeken en verder een oogje in 't zeil houden. De twee soldaten bleven in 't Plantsoen voor 't geval ik me daar verborgen mocht hebben. Zo was ik dus gedwongen in mijn schuilplaats te blijven en af te wachten tot de kans gunstiger was. 'k Had honger gekregen. Gelukkig had ik nog een homp brood in m'n zak, die ik onderweg gekregen had en at die op. Zo nu en dan hoorde ik de stemmen van de twee soldaten. Ze waren blijkbaar aan 't zoeken achter de struiken in 't Plantsoen. Aan een schuilplaats onder de brug schenen ze niet te denken.

Daar naderden weer twee mannen, zeker gendarmen, want ze spraken Frans met elkaar. Nu waren ze bij de soldaten. Eerst kon ik niet verstaan wat ze zeiden, maar toen ze dichterbij de brug kwamen, begreep ik 't. De soldaten vertelden, dat ik een spion was en dat de gendarmen alle moeite moesten doen om me te vangen. Ook vroegen ze naar „De Roskam”. Daar moesten ze die nacht zijn als ze met hun makkers in de stad „inkopen” hadden gedaan. Bij dat „inkopen” hoorde ik ze lachen en begreep wel waarom. Ze moesten een wagenvol halen zonder dat de eigenaars er iets voor beurden. Zulke rovers!

De gendarmen wezen de weg naar „De Roskam” en de soldaten gingen weg in de richting van de St. Andriesstraat.

Een paar keer waagde ik het om het hoekje van de muur te kijken. De gendarmen bleven in het Plantsoen en keken zo nu en dan achter grote struiken en over de muurtjes van de tuinen der huizen, u weet wel, dat daar stukken glas op gemetseld zijn, nietwaar? 't Bleef dus onveilig en 'k besloot te wachten tot 't donker werd of tot de gendarmen eindelijk weg zouden gaan. Toen ze weer een keer over de brug liepen, hoorde ik ze spreken over aflossing, die zou plaats hebben en over andere gendarmen, die in de St. Andriesstraat en omgeving de wacht hielden. 't Scheen dus wel van veel belang te zijn dat ze mij kregen. Die soldaten vonden mij zeker een gevaarlijke spion. Dat zag er niet zo mooi voor me uit.

De uren kropen voort. 'k Hoorde de toren telkens spelen en slaan en wist dus precies hoe laat het was.

Een enkele keer vernam ik 't geluid van voetstappen boven me. Dan ging er een burger voorbij. Soms waren er meer en hoorde ik ze praten. Dat gaf nog enige afleiding.

Na de middag, 't was tegen drie uur, hoorde ik, dat er een paar andere gendarmen liepen, 't waren tenminste andere stemmen, die ik hoorde. Ze moesten tot acht uur op hun post blijven, maar zagen daar 't nut niet van in. Zo'n spion was natuurlijk allang verdwenen.

Toen 't donker was, besloot ik m'n kans te wagen. Voorzichtig kwam ik te voorschijn. Ha, de gendarmen liepen in de richting van de Kleine Haag!

'k Was koud en stijf geworden van 't lange wachten en sloop gebukt over de brug. Daar er in de St. Andriesstraat ook gevaar was, wilde ik door de Herenstraat gaan. Hoe schrok ik, toen ik op de hoek ook een gendarme zag staan! 'k Kroop achter een struik om te wachten tot dat heerschap weg zou gaan.

Hij bleef echter staan en opnieuw moest ik wachten. 'k At de rest van 't brood op en gluurde telkens naar 't eind van de straat. Ging die vent dan nooit weg?

't Ene kwartier na 't andere verstreek. Eindelijk, 't was al bijna acht uur, zag ik hem langzaam in beweging komen. Hij ging de goede kant uit, in de richting van de Varkensmarkt.

Nog even wachtte ik. . . . Toen waagde ik 't.

Op de hoek bleef ik staan. 'k Zag niets, maar wel hoorde ik in de verte de voetstappen van de gendarme. Behoedzaam, dicht langs de huizen van de Zuidsingel, ging ik verder. 't Ging goed tot bij bakker Willems. Daar brandde nog licht in de winkel. Net wilde ik er vlug voorbij schieten, toen ik achter me, uit de St. Andriesstraat hoorde roepen: „Daar gaat ie!”

't Waren de soldaten, begreep ik meteen. 'k Zette 't op een lopen en had gelukkig een flinke voorsprong.

In de Kamperbinnenpoort liep ik bijna iemand omver. 'k Hoorde hem nog brommen, maar bekommerde me er niet om. 'k Draaide dadelijk de Muurhuizen in en . . . de rest weet u.”

Moeder zuchtte. Vader was stil. Gerrie zag bleek en dacht er aan wat er met Wim gebeurd zou zijn als de soldaten hem hadden gekregen. Piets ogen schitterden. Die broer van hem, dat was er eentje, nou, ze hadden hem lekker niet gekregen.

„'k Zal je nog eens inschenken,” zegt moeder na een poosje.

„'t Zal je nog wel smaken na zo'n dag vol belevenissen." En dan zucht ze opnieuw.

Die nacht zou Wim thuisblijven.

Voor ze gaan slapen dankt vader voor 't behoud van zijn jongen....

XVI

EEN GEVAARLIJKE ONDERNEMING

Als Piet de volgende middag thuiskomt om te eten, weet hij eerst niet goed, wie er bij vader en moeder in de kamer is. Spoedig begint hij echter te lachen als hij z'n broer herkent, die een grote verandering heeft ondergaan. Wim draagt nu boerenkleding, zijn ruige haren zijn wat ingekort en in plaats van een baard heeft hij nu alleen bakkebaardjes.

Het boerenpak heeft vader gehaald bij een kennis buiten de stad en de rest is met een schaar en een scheermes voor elkaar gekomen. Zo zal hij door de soldaten en de gendarmen niet gauw herkend worden.

Zijn oude vermomming is ingepakt. Die neemt Wim mee als hij vanavond gaat vertrekken.

Piet heeft nieuws. Hij is voor z'n baas in „De Roskam" geweest. De soldaten zijn daar nog, maar zullen morgen vertrekken, hoorde hij van de waard. Hij zal blij zijn als die sinjeurs weg zijn. Ze moeten het lekkerste eten en drinken hebben. En betalen.... ho maar! De waard moet de rekening maar opsturen naar Utrecht. Daar kan hij z'n geld krijgen! Als je 't maar geloven wilt!

De wagen stond buiten, al voor een gedeelte volgeladen met allerlei kisten. Wat er in zat kon hij niet zien. En 't paard stond op stal te wachten tot de heren weer weg zouden rijden. Wim moest dit goed onthouden en oppassen, dat ze hem niet zagen, want ze mochten hem, ondanks zijn andere uiterlijk, tòch nog eens herkennen.

Moeder wil Wim overhalen om nog een dag te wachten met z'n vertrek. Maar daar heeft deze geen oren naar.

Er rijpt in z'n hoofd een plan.... 't Is gewaagd, maar 't kan best gelukken als....

Hij spreekt er thuis met niemand over. Ze zouden 't hem zeker hebben afgeraden en onnodig in angst zitten. Nee, hij moet 't stilletjes uitvoeren....

't Is al bijna middernacht als behoedzaam de deur van Bakker's huis opengaat en Wim naar buiten treedt. Hij draagt een pakje aan de stok over z'n schouder en ziet er met z'n zwart-zijden pet en plumpe schoenen uit als een boer, die een dagje is uit geweest. Op straat is 't stil.

Hij loopt voorzichtig om zo min mogelijk leven te maken en komt spoedig bij „De Roskam” en achter de stal.

Alles is in diepe rust.

Eerst ziet hij een donker gevaarte: de wagen. Voor alle zekerheid luistert hij even aan de deuren. Nee, er is niets verdachts te horen.

Zonder leven te maken loopt hij naar de plaats, waar de sleutel van de staldeur verborgen ligt. Dat heeft hij bij z'n vorige bezoek stilletjes-gemerkt.

Z'n hand glijdt in een gleuf tussen de stal en de muur van het huis. Ha, daar voelt hij wat!

De deur is gauw geopend. Hu, wat is 't donker in die stal. Nu eerst het tuig voor het paard. O, daar hangt 't al, hij zou er haast tegenop lopen.

't Paard wordt losgemaakt. 't Dier begint zacht te hinniken!

Wim schrikt even.... luistert.... 't Blijft stil.

Het tuig wordt vastgemaakt. Hij is niet voor niemendal soldaat geweest en meermalen behulpzaam geweest bij 't inspanssen van een paard!

Ziezo, nu voorzichtig naar buiten en voor de wagen.

Alles gaat naar wens. 't Paard is zeker al oud, want 't is zo gewillig en mak als een lam.

't Blijft rustig in huis, geen mens is zich bewust wat zich buiten afspeelt.

Als 't paard is ingespannen, sluit Wim de deur, bergt de sleutel weer op de plaats en.... pakt het paard bij de teugel.

Heel zachtjes gaat 't om de stal heen naar de Kampstraat. Voor

hij de straat opgaat, luistert Wim of er ook onraad is. Alleen het geluid van de wind hoort hij. Alles is veilig!

Vooruit! De wagen rijdt al de straat op. Wim wil voor alle zekerheid niet door de stad gaan, maar er omheen.

Hij stapt naast de wagen voort, want de wind is koud en hij wil liever zelf in beweging zijn.

Telkens kijkt hij achterom in de duistere straat, maar er vertoont zich niets verdachts.

't Is al bijna vier uur, als Wim de wagen bij „Wegzicht” laat stoppen. Onderweg is hij zo nu en dan even een zijweg ingeslagen als hij meende, dat er in de verte iets op de weg aankwam. Daardoor heeft de tocht lang geduurd, maar nu is hij er. Dadelijk gaat hij naar 't raam van de slaapkamer. Hij luistert. . . . Er wordt gepraat. Ze zijn zeker al wakker geworden van 't rammelen van de wagen over het hobbelige puin.

„Ben je wakker, Boers?” vraagt hij.

„Ja, wie is daar?” klinkt 't terug.

„Ik ben 't, de marskramer. 'k Breng je 't paard en de wagen

terug. Doe de deeldeer maar los, dan rijd ik 't zaakje naar binnen."

„Ha, ben jij 't?! En . . . paard en wagen terug?! Wacht, ik zal je helpen."

Wim ziet een lichtje verschijnen. Hij gaat terug naar de wagen en rijdt naar de achterkant van de deel.

Even wacht hij, dan gaat de deur open.

„Schrik niet, Boers, want 'k heb een ander pakje aan," lacht Wim als hij in 't licht van de lamp komt.

Boers kijkt hem verwonderd aan en begint ook te lachen.

„Zo zou ik je niet herkend hebben. Je bent een echte boer geworden, zie ik wel. Maar . . . hoe heb je 't voor elkaar gekregen om met de wagen hierheen te komen?"

„Dat vertel ik later wel. Zeg me eerst eens hoe 't met jullie is afgelopen met die soldaten . . ."

„O, dat is meegevallen. Ze waren eerst geweldig kwaad, dat jij ontsnapt was en hebben ons daarvoor een paar blauwe plekken op onze armen bezorgd, maar toen die ene weer bijkwam, die je hebt neergeslagen, hebben ze 't paard voor de wagen gespannen en zijn er met de buit uit de kelder vandoor gegaan, na ons eerst nog bedreigd te hebben."

„Dat is meegevallen, Boers," zegt Wim. „Daar ben ik blij om." 't Paard is uitgespannen en Wim brengt het naar de stal, waarna hij in huis terugkeert.

De vrouw is ook opgestaan en is bezig een pannetje melk te warmen. Het kacheltje heeft ze er al voor aangemaakt.

Natuurlijk vraagt ze ook aan Wim hoe hij 't voor elkaar gekregen heeft om met de wagen er vandoor te gaan en daarom stelt deze hun nieuwsgierigheid niet langer op de proef en vertelt hun alles.

„Wat zullen die heren op hun neus kijken," lacht de boer. „Dat heb je fijn voor elkaar gebracht. Je wordt er nog wel voor bedankt. Maar . . . wat zit er in die kisten?"

„O, van alles: flessen met wijn, broden, rookvlees, koek, en nog veel andere dingen. Ook vond ik in de bak van de wagen nog wat worsten en spek van jullie terug. 'k Breng dus nog meer terug dan ze meegenomen hebben. 'k Geloof echter, dat het 't beste is alles naar een veilige plaats te brengen, verder van de weg, want als die sinjeurs morgen, of vandaag eigenlijk al, terugkomen en het hier vinden, ben je van alles te wachten."

„k Breng de hele boel straks wel naar een zwager van me. Daar komen ze niet zo gauw.”

„Dan is 't in orde,” meent Wim.

Als ze nog een glas warme melk gedronken hebben, gaan allen de slaappleatsen opzoeken om een poosje te rusten. Wim zoekt z'n plekje boven de koeien op en slaapt spoedig als een os.

In z'n droom is hij nog met 't paard bezig, want zo nu en dan zegt hij: „Ho, peerd!”

XVII

DE KOZAKKEN KOMEN

Er is iets gaande in Amersfoort. De soldaten en de gendarmen zijn druk in de weer om zoveel mogelijk op wagens en andere voertuigen te laden. Als ze genoeg bij elkaar hebben, gaat 't in de richting van Utrecht, zo snel het maar kan.

„Ze gaan vertrekken!” schreeuwen de jongens op straat elkaar toe. „We raken ze kwijt!”

Ook de ouderen slaan al die beweging met blijdschap gade en menigeen gaat reeds naar een verborgen plekje om daaruit oranjestrikken en linten op te diepen.

Het gewone werk ligt bijna geheel stil. Er is zoveel te zien en te praten, dat niemand z'n gedachten bij 't werk kan houden. En geen wonder ook! De dag, waarnaar reeds zo lang met groot verlangen is uitgezien, is aanstaande! De gehate onderdrukkers zijn bezig weg te trekken!

Ruiters draven door de straten, zodat de vonken er af vliegen, volgeladen wagens denderen over de hobbelige keien en daarnaast gaan soldaten en gendarmen met grimmige gezichten.

Piet heeft een boodschap gedaan voor z'n baas en komt de wegtrekkende troepen tegen. Zo nu en dan blijft hij staan en wacht tot er weer een afdeling voorbij is.

Z'n ogen glunderen, maar z'n mond is gesloten, hoe graag hij ook geroepen had: „Weg met de Fransen, Oranje boven!”

Daar komen nog een paar kanonnen aan! Wat maken die dingen een leven! De zweep gaat telkens over de ruggen van de paarden

om ze tot groter spoed aan te sporen en 't geschreeuw der soldaten vervult de straat.

Bij de Kamperbinnenpoort naderen ook troepen uit de richting van Apeldoorn. Alles schijnt op Utrecht aan te trekken.

Piet vergeet de tijd en komt heel laat bij z'n baas terug.

De volgende morgen.

Er komen geen Franse troepen meer door. De bezetting uit de stad is ook geheel verdwenen. De stad is . . . vrij!

Getooid met oranje komen de mensen naar buiten. Men juicht heel blij: „Oranje boven!”

Mensen drukken elkaar de hand, vallen elkaar met tranen van blijdschap om de hals, allen zijn vervuld van dit ene: We zijn vrij!

Als een golf gaat dit bericht door de stad. Overal lopen en staan mensen en kinderen. Ze zwaaien, ze juichen, 't is één vreugdevertoon. En telkens klinkt 't opnieuw: „Oranje boven!”

Sommigen beginnen het oude Wilhelmus aan te heffen. 't Schalt spoedig door alle straten.

Overal haalt men de tekenen van de Franse onderdrukkers weg: wapenborden en ook andere borden, die door de bezetters zijn achtergelaten. Met groot gejuich, vooral van de kinderen, verdwijnen ze een voor een.

Gelukkig, dat een groepje burgers dadelijk de leiding op zich neemt en er burgerwachten door de straten trekken, anders zou de vreugde soms veranderd zijn in losbandigheid en vernielzucht. Piet is ook op straat. Een grote oranjestrik prijkt op z'n borst. Hij hoeft niet te werken, want 't is een feestdag vandaag.

Opeens ziet hij hoe iemand zich door de mensenmassa heendringt.

„Ha, Wim!” roept hij en loopt op hem toe. „We zijn vrij!”

„Ha, Piet!” klinkt 't blij terug. „Ja, 'k weet 't al. En . . . de Kozakken zijn op komst. Ze komen vandaag nog hier!”

„Ha, de Kozakken komen!” juicht Piet.

„De Kozakken komen!” klinkt 't spoedig aan alle kanten. Een grote stroom gaat de Kampstraat in om de Russen te zien.

„Je kunt eerst nog wel naar huis gaan om te eten,” zegt Wim.

„'t Duurt nog wel een poosje voor ze er zijn.”

Dan gaan ze samen de Muurhuizen in, de drukpratende Piet naast de luisterende Wim.

't Is middag.

De hele familie Bakker gaat op weg naar de Kampstraat om daar de intocht der Kozakken af te wachten. Allen zijn met oranje getooid, tot Marietje toe, die een grote sjerp om heeft, waarnaar ze telkens moet kijken.

Wim heeft een gehele verandering ondergaan. Zijn baard is er af en zijn haren zijn geknipt, ook draagt hij weer z'n gewone kleren. Niemand zou zeggen, dat daar de voormalige marskramer of boer heengaat.

Zo nu en dan ziet hij oude bekenden, die een praatje maken en informeren waar hij zo opeens vandaan is gekomen. Dan maakt hij zich daar meestal vlug van af door te zeggen: „Dat hoor je later wel eens.”

't Is tamelijk koud en daarom lopen de meeste mensen wat heen en weer. Hier en daar hebben de jongens groepjes gevormd en marcheren onder gezang en „Oranje boven!”-geroep heen en weer. Er heerst een blijde stemming ondanks de kou.

Opeens klinkt er in de verte een luid geroep van: „Daar komen ze!”

Halzen rekken zich, kleineren duwen en wringen zich om een beter plaatsje te krijgen. Uit de ramen der huizen hangen de mensen en kijken de straat door.

Piet benijdt een ogenblik die mensen. Hij zou ook graag zo hoog zitten om ver te kunnen zien.

„Ik zie ze, ik zie ze,” hoort hij boven zich roepen.

„O, wat een griezelige mannen!”

Ja, daar komen ze aan, de bevrijders!

Hoor ze daar eens roepen: „Oranje boven! Leve de Prins van Oranje! Leve keizer Alexander!”

Het gaat als een golf door de straat.

Wim heeft Marietje op z'n schouder gezet. Piet en Gerrie staan voor vader en moeder.

't Getrappel van paarden is al duidelijk te horen.

Daar ziet Piet ze en . . . lacht.

O, wat een vreemde mannen, precies zoals Wim ze beschreven heeft.

„Ze lijken op jou, Wim,” zegt hij tegen z'n broer.

En zo is 't ook. Een grote, ruige baard bedekt het grootste gedeelte van hun gezicht, lange haren hangen over hun jassen en tussen al dat haar is een verweerd gelaat zichtbaar, waarop bij sommigen zich grote littekenen vertonen. Ze dragen allerlei wapens: lansen, geweren, knotsen en messen en de kleding is al even zo verschillend. Dikke mantels, jassen en andere kledingstukken van diverse kleuren en maaksels hangen om hun lichaam. 't Is een bonte mengeling, die zich aan de juichende schare vertoont.

Als er ongeveer tweehonderd ruiters voorbij zijn, komen er niet meer.

„'t Zijn de voorposten,” verklaart Wim. „Later komen er nog meer.”

Juichend en zingend gaat een groot deel van de mensen achter de Kozakken aan.

De familie Bakker laat de stroom rustig langs zich heengaan, eerst als de straat wat leger is, begeven ze zich op weg naar huis.

„Mag ik gaan kijken waar ze blijven, vader?” vraagt Piet, die er meer van weten en zien wil.

Dat mag, als hij zorgt op tijd thuis te zijn voor de boterham.

Daar gaat hij al heen, de Kozakken achterna.

Ze zijn naar de Hof gegaan, 't grote plein bij de St. Joriskerk.

't Is daar een drukte van belang. Midden op het plein zijn de Kozakken bijeen. Ze zitten en staan bij hun kleine, vlugge paardjes. Enkele van die ruige heren zijn er al op uitgetrokken en slepen hout bij elkaar om daar vuren van te maken, waarbij zij zich kunnen warmen. Sommige jongens helpen hen daarbij trouw mee. Die houden wel van vuurtje stoken.

Piet is zo ver mogelijk naar voren gegaan en kan alles goed zien.

Staat daar vlak bij hem geen bekende? Ja, hij ziet het goed, 't is Jaap Jansen. Die is dus ook weer terug.

Hij glipt tussen de jongens en meisjes door om bij hem te komen en loopt daarbij wel eens een stomp of een duw op, maar daar bekommert hij zich niet om.

„Hallo, Jaap!” zegt hij vrolijk als hij de zoon van z'n baas bereikt heeft.

„Ha, Piet! Ben je ook present. . . .?”

„Ben je al lang in de stad?” vraagt Piet.

„Nee, 'k ben vanmorgen gekomen toen ik wist dat alles vrij was. En . . . jullie Wim is ook weer thuis, hè?”

„Ja, fijn. . . . Kom vanavond bij ons, dan kunnen jullie samen praten.”

„Ja, dat is goed. Zeg 't straks maar tegen Wim.”

Het vuur begint te branden.

„Wat een vreemde kerels zijn die Kozakken, hè Jaap?”

„Ja, als je ze in 't donker tegenkwam, zou je schrikken,” lacht Jaap.

Opeens schiet Piet hard in de lach. Een der Kozakken heeft een meisje, dat dicht bij hem staat, gegrepen en drukt haar gezicht tegen z'n ruige baard. Gillend wringt ze zich los en verdwijnt zo snel mogelijk tussen de menigte. Met een lachend gezicht kijkt de Kozak haar na en zegt een paar onverstaanbare woorden. De schrik is er bij de meisjes ingekomen. Zij kruipen allen wat meer naar achteren, bevreesd als ze zijn, dat zo'n ruige baard ook langs haar gezichten zal gaan.

Dan dringen van alle kanten grote mensen door de schare. Zij brengen uit dankbaarheid voor de bevrijding allerlei dingen naar de Kozakken: spek, ham, pannekoeken, en als ze merken, dat ook vetkaarsen erg op prijs gesteld worden, worden die ook spoedig aangedragen.

Piet vindt 't een vreemd gezicht: Een mens kluivend op een vetkaars, zoals een ander een appel of peer naar binnen werkt.

„Ik heb ook liever wat anders. . . . en jij?” zegt Jaap tegen hem.

„Nou, ik ook. Hoe lusten ze die dingen. . . . 'k Zou er misselijk van worden.”

„Jij bent ook geen Kozak,” lacht Jaap.

Een luid geroep wordt vernomen. Daar komen nog meer Kozakken aan. 't Duurt dan niet lang of de Russen gaan opbreken. Ze zullen buiten de stad overnachten en zullen niet worden ingekwartierd. Gewend als ze zijn om in de vrije natuur te verblijven, voelen ze er niet voor om in benauwde bedsteden de nacht door te brengen. Liever slapen ze bij een brandend vuur in de buitenlucht, waar ze hun gedachten meer de vrije loop kunnen geven en terug kunnen denken aan hun eigen land met de uitgestrekte vlakten, die nu met sneeuw bedekt zijn. Een grote menigte gaat met de Kozakken mee. Men draagt buiten de stad opnieuw allerlei brandstoffen aan en als de vlammen

hoog oplaaien, schikken de bevrijders zich rustig er om heen en babbelen met elkaar hun vreemde taaltje, dat door niemand verstaan wordt.

Tot laat in de avond klinkt het vreugdegeroep: „Oranje boven! Leve de Prins van Oranje! Weg met Napoleon! Leve keizer Alexander!”

XVIII

OPNIEUW SOLDAAT!

Na de komst van de Kozakken is er weer veel veranderd. De Prins van Oranje was 3 November 1813 in Scheveningen geland en met blijdschap en gejuich begroet. Hij was nu geen stadhouder, zoals vroeger de Prinsen van Oranje waren, maar souverein vorst. Dadelijk was hij aan 't werk gegaan om de toestand van 't land, dat zo zwaar had geleden, te

verbeteren. Daarvoor was geld nodig, veel geld. En dat was er ook gekomen. Van alle kanten stroomden de gaven toe. Vele wetten, door Napoleon ingesteld, werden te niet gedaan, alleen de goede en noodzakelijke werden gehandhaafd.

Behalve geld was er nog iets anders nodig. . . . een leger.

Hoe moede men ook de oorlog was, toen de jonge mannen werden opgeroepen, bleef er niet één achter. Ze begrepen het: 't Ging om de beveiliging van 't vaderland!

Ook Wim Bakker en Jaap Jansen trokken de soldatenrok aan, nu niet van de tiran Napoleon, maar van de nieuwe vorst.

Napoleon had zich met een gedeelte van z'n leger in Parijs teruggetrokken. De verbonden legers sloten de stad in en op 31 Maart 1814 werd Parijs ingenomen. De man, die reeds zovele jaren Europa in rep en roer had gebracht, werd gevangen genomen en naar 't eiland Elba gebracht, waar hij als een banneling moest verkeren.

Daarna kwamen de grote mogendheden te Weenen bijeen om te spreken over het vaststellen van de verschillende landsgrenzen, daar Napoleon allerlei wijzigingen had aangebracht. Nu de leeuw aan banden was gelegd, kon daar rustig over gesproken worden.

Rustig?

Terwijl de heren nog aan 't bespreken zijn, bereikt hen het bericht: „De leeuw is ontsnapt en in Frankrijk aangekomen!”

Als een onweersslag bij heldere hemel werkt dit bericht in de verschillende landen.

De leeuw weer vrij! Dat betekent: weer nieuwe oorlogen, weer nieuwe ellende!

In Frankrijk was Lodewijk XVIII tot koning uitgeroepen. Toen hij hoorde, dat de verbannen keizer in 't Zuiden van Frankrijk, in Cannes, was geland, beging hij de fout maarschalk Ney met een leger te zenden om Napoleon gevangen te nemen. Maarschalk Ney was een der meest vertrouwde generaals van de Keizer geweest en onder diens leiding opgeklommen tot de hoogste rang in 't leger, een verknocht aanhanger van de grote veroveraar. Wel had hij, na de verbanning van Napoleon, aan Lodewijk XVIII trouw gezworen, maar toen hij z'n oude Keizer weer voor zich zag, liep hij met 't gehele leger tot de gelande banneling over en trok zo naar Parijs op. Lodewijk XVIII ging bij 't horen van deze tijding op de vlucht.

In Parijs aangekomen, zond de weergekeerde Keizer naar de verschillende mogendheden brieven, waarin hij verklaarde in rust en vrede met hen te willen leven, maar men kende de heerszucht van de „kleine korporaal” te goed om hieraan nog geloof te hechten. Napoleon moest voorgoed verdwijnen, anders was de rust in Europa steeds in gevaar.

In allerijl trommelde de keizer weer een leger bij elkaar. De tijdelijke vrede was spoedig ten einde. De oorlogsfakkels zou opnieuw fel gaan branden in Europa.

In de Muurhuizen had men nog een paar maal bezoek van Wim gehad. Nu is hij echter een paar maanden niet thuis geweest. Zojuist hebben ze een brief van hem ontvangen. Daarin meldt hij, dat Jaap en hij het nog goed maken. Ze zijn op weg naar Zuid-Nederland (het tegenwoordige België) om zich onder het opperbevel te stellen van Wellington, de Engelse generaal. De Prins van Oranje, de zoon van de soevereine vorst, is hun generaal. Hij verwacht, dat in Zuid-Nederland een slag tegen Napoleon geleverd zal worden. „Bidt voor ons, vader en moeder,” schrijft hij onderaan. „De Here alleen kan die tiran voorgoed aan banden leggen en ons bewaren.”

Als vader de brief gelezen heeft, knikt moeder. Ja, bidden zal ze doen, bidden voor haar jongen, voor de vrijheid van haar volk. De Here, die haar jongen heeft gespaard in de barre sneeuwvelden van Rusland, is ook machtig hem nu te sparen.

Ze spreekt daar met vader over.

„Ja, moeder, dat kan. Maar God kan 't ook anders willen en 'k hoop, dat we dan zeggen mogen: Uw wil alleen geschiede.”

Dan is 't stil in de kamer. Vader denkt terug aan de laatste dagen van 1813, toen de bevrijding kwam. Wat een blijdschap was er toen geweest in ons land. En geen wonder! Hij hoort weer de preek van de dominee, de eerste Zondag, nadat de Kozakken waren gekomen. 't Was over Ps. 85 vers 2: „Gij zijt uwen lande gunstig geweest, Here; de gevangenis Jacobs hebt Gij gewend.” Daar was God gedankt voor de grote zegen, die Hij had geschonken, daar hadden ze, met tranen in de ogen, gezongen uit psalm 105:

„Die gunst heeft God Zijn volk bewezen,
Opdat het altoos Hem zou vrezen.”

Maar ook was daar gesproken een woord van troost tot degenen, die een dierbare zoon hadden moeten missen, een zoon, die gestorven was in dienst van de onderdrukker. Bakker had toen tranen gezien in de ogen van z'n vriend Jansen, die ook een dierbaar pand had afgestaan en niet eens wist of het stoffelijk overschot aan de aarde was toevertrouwd of misschien een prooi was geworden van hongerige wolven.

Zo zou 't ook met Wim kunnen gaan. Wie weet wat er gebeurd is in de tijd, die reeds verlopen is na 't afzenden van deze brief . . . Maar . . . God is machtig. Dat zei z'n vrouw ook. Bij Hem alleen zal hij 't zoeken. De Here mocht hen genadig zijn. Met die gedachten vervuld gaat Bakker aan z'n werk.

Piet ligt op z'n kamertje te bed en denkt aan 'tgeen hij vandaag in de stad gehoord heeft. Er werd verteld, dat Napoleon het Pruisische leger had verslagen bij Ligny en nu optrok tegen het verbonden Engelse-Hollandse leger.

Hè, als hij een paar jaar ouder was, zou hij ook als soldaat meegaan. Wat zou hij vechten tegen die Fransen! Wim en Jaap zullen 't vast ook goed doen.

In z'n gedachten hoort hij de kanonnen bulderen en de geweren knetteren

Zo denkend dommelt hij eindelijk in.

't Duurt echter niet lang of hij begint te dromen. Hij is soldaat en vecht tegen de Fransen. Telkens laadt hij z'n geweer en schiet op de vijanden. Hij ziet ze neervallen, maar steeds komen er weer anderen te voorschijn. Dan klinkt er een bevel: Bajonetaanvall! Ze stormen op de Fransen in. Ha, als hij Napoleon eens kon vinden! Hij zou

Ziet hij hem daar niet staan?! Ja, hij is 't! Zie, hij heeft z'n driekanten steek op en z'n witleren vest aan. Daar moet hij heen!

In wilde vaart holt hij met gevelde bajonet voorwaarts. De soldaten, die hem in de weg staan, stoot hij neer. Nog een klein eindje

Maar wat is dat?! Napoleon wordt steeds groter! Zijn armen zijn zo lang en ze grijpen vooruit naar z'n keel en ze knijpen, knijpen

O, wat krijgt hij 't benauwd! Hij stikt bijna Verwoed rukt

hij om los te komen uit die ijzeren greep. Het geweer heeft hij al laten vallen om z'n handen vrij te hebben.

„Nou heb ik je, mannetje,” hoort hij Napoleon zeggen. „Nou kom je niet meer los!”

Zijn benauwdheid wordt steeds groter. Nog ééns zal hij proberen los te komen. Hij trekt.... wringt.... slaat.... schopt....

Daar rolt hij met een vaart achterover!

Van schrik wordt hij wakker. Hij heeft maar gedroomd! Hu, wat had hij 't benauwd! Gelukkig, dat het niet echt is gebeurd.

Hij trekt z'n ene been, dat buiten 't bed hangt, er weer in, gaat zuchtend op z'n andere zij liggen en.... slaapt weer in.

XIX

BLIJDE THUISKOMST

De nederlaag van Napoleon in de slag bij Waterloo is al overal bekend en heeft in 't gehele land een grote blijdschap verwekt. 't Is nu gebleken, dat de gevreesde Keizer toch niet onoverwinnelijk was. Eén, Die machtiger is dan alle vorsten der wereld, heeft de tiran neergestort van 't toppunt van roem en hoogmoed en een einde gemaakt aan de macht van de dwingeland.

Toen Piet het grote nieuws gehoord had, was hij juichend thuisgekomen.

„Napoleon is verslagen. Hoeral!” had hij geroepen.

„Niet zo luidruchtig, Piet,” had vader gezegd, „je vergeet, dat het weer aan duizenden het leven heeft gekost, en.... daar kan Wim ook wel bij zijn.”

Daar had Piet niet aan gedacht. Zijn blijdschap was zo groot geweest toen hij 't grote nieuws vernam, dat hij die mogelijkheid helemaal niet overwogen had.

Vader zag z'n teleurstelling en zei: „Ja, Piet, we zijn ook wel blij, dat de Here die dwingeland eindelijk voorgoed een „halt” heeft toegeroepen, maar zolang Wim niet terug is, *kunnen* we niet zo uitbundig blij zijn als anderen, die geen zoon in dienst hebben.”

„k Hoop, dat we gauw iets van Wim horen,” zei Piet.
„Wij niet minder, jongen,” was 't antwoord van vader.

Wim is thuis!

Hij is met blijdschap ontvangen. Wel heeft hij een verband om z'n linkerarm, waar een kogel een stukje vlees heeft weggerukt, maar verder is hij er goed afgekomen, evenals Jaap Jansen, die ongedeerd de ouderlijke woning bereikt heeft.

Hij vertelt wat er in Zuid-Nederland gebeurd is:

„Met een leger van 170.000 man was Napoleon over de grenzen getrokken. Het Pruisische leger onder Blücher was op weg om zich met het Engelse leger te verenigen. De slimme Napoleon dacht echter: Ik kan beter twee legers na elkaar verslaan dan de beide legers tegelijk. Daarom zond hij generaal Ney met een gedeelte in de richting van Brussel en zelf trok hij met de hoofdmacht tegen de naderende Pruisen op.

Ons leger was bij Quatre-Bras, een viersprong, gelegerd en moest Ney met z'n troepen de opmars beletten. We bevonden ons tegenover een grote overmacht, maar onze dappere Prins wist van geen wijken. Telkens opnieuw spoorde hij 't leger tot meerdere moed aan en, al zijn er van de onzen velen gevallen, we zijn er in geslaagd de Fransen tegen te houden.

In diezelfde tijd had er een slag plaats bij Ligny. De Pruisen werden verslagen en gingen op de vlucht. Napoleon zond een leger van 40.000 man achter de vluchtende soldaten aan. Maar de oude generaal Blücher was de Fransen te slim af. Hij had tegen z'n soldaten gezegd, dat ze zich links en rechts moesten verspreiden en met een boog om de achtervolgers weer bij elkaar moesten komen, achter het achtervolgende Franse leger. „Want,” zei hij, „k heb beloofd, dat ik zou komen!”

Bij Waterloo begon onze slag tegen het Franse leger van Napoleon, dat nog 80.000 man sterk was. Het onze bestond uit 72.000 soldaten en was dus kleiner. 't Werd een verwoed gevecht. Nu eens trokken wij voorwaarts en dan weer de Fransen. De strijd golfde op en neer. Onze Prins vuurde maar steeds aan en verrichtte wonderen van dapperheid, evenals bij Quatre-Bras. Tegen de avond zag ik de Prins van zijn paard vallen, een kogel was hem door de schouder gegaan. Hij werd uit de strijd gevoerd.

Nog steeds bleef de strijd onbeslist. Plotseling voelde ik iets warmes aan m'n linkerarm. 'k Was gewond, maar niet erg. 'k Deed er gauw een lap verband om en begon opnieuw te schieten.

Een luid geschreeuw deed me omkijken. Toen zag ik 't: Daar kwamen de Pruisen aan om ons te helpen! Dat gaf de doorslag. Wel wierp Napoleon als laatste redmiddel de achtergehouden garde in de strijd, maar dit mocht niet meer baten. De dappere kerels werden bijna allen gedood! Napoleon vluchtte naar Parijs, maar moest opnieuw de kroon neerleggen. 'k Heb gehoord, dat hij verbannen is naar St. Helena, een eilandje in de Atlantische Oceaan ten Westen van Afrika. Daar zal hij wel geen gelegenheid krijgen om weer te ontsnappen."

Met open mond hebben allen geluisterd naar het verhaal van Wim.

„Zijn er veel gesneuveld?” vraagt moeder nieuwsgierig.

„Ja, nogal,” is 't antwoord. „Alleen van de Hollanders een paar duizend. Het slagveld was overdekt met doden en gewonden.”

„Wat moeten wij de Here dankbaar zijn, dat jij gespaard bent, Wim,” zegt vader.

Wim knikt en zegt: „Ja, vader, 'k ben meermalen in groot gevaar geweest en als God me niet bewaard had. . . .”

Piet heeft met schitterende ogen geluisterd en in gedachten meegevochten. . . .

„Laten we samen God loven voor Zijn grote goedheid,” stelt moeder voor.

Dan zingen ze samen:

'k Zal met mijn ganse hart Uw eer,
Vermelden Heer',
U dank bewijzen.
'k Zal U, in 't midden van de goôn,
Op hogen toon
Met psalmen prijzen.
Ik zal mij buigen op Uw eis,
Naar Uw paleis,
Het Hof der Hoven,
En, om Uw gunst en waarheid saâm,
Uw groten Naam
Eerbiedig loven!

Als vader ontroerd gedankt heeft, zijn er tranen in de ogen,
tranen van blijdschap over de grote goedheid, die de Here hun
bewezen heeft.

Het land is nu bevrijd, voorgoed, van een dwingeland, die vele
jaren de landen onderdrukte en met een ijzeren roede regeerde.
't Is weer net als vroeger: God, Nederland en Oranje!

INHOUD

	Blz.
I. In Rusland	7
II. Naar Moscou	11
III. Op de terugtocht!	14
IV. Een onrustige dag	20
V. Huiszoeking	25
VI. Een vluchteling!	31
VII. Wie het was	36
VIII. Wat Jaap vertelt	39
IX. Nieuws van Wim	44
X. De marskramer	48
XI. Wederzien	54
XII. Wat Wim vertelt	58
XIII. Goede berichten!	64
XIV. 't Gevaar ontkomen	67
XV. Opnieuw in gevaar	71
XVI. Een gevaarlijke onderneming	76
XVII. De kozakken komen	80
XVIII. Opnieuw soldaat!	85
XIX. Blijde thuiskomst	89